

img1

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2023 m. spalio 31 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Virgilijaus Grabinsko (kolegijos pirmininkas ir pranešėjas), Sigitos Rudėnaitės ir Dalios Vasarienės, teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnaginėjo civilinę bylą pagal atsakovės uždarnosios akcinės bendrovės „Sotėja“ kasacinius skundus dėl Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijų 2023 m. kovo 2 d. nutarties ir 2023 m. balandžio 13 d. nutarties peržiūrėjimo sujungtose civilinėse bylose pagal ieškovės Kauno miesto savivaldybės administracijos ieškinius atsakovėms uždarajai akcinei bendrovei „Sotėja“ ir uždarajai akcinei bendrovei „Maistulis“ dėl nuostolių atlyginimo.

Teisėjų kolegija

nustatė:

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl teisės normų, reglamentuojančių asmens teisę reikšti ieškinį, solidariąją atsakomybę, kai žala padaroma taikant laikinąsias apsaugos priemones, ir išlaidų advokato pagalbai apmokėti atlyginimą viešojo administravimo subjektui, aiškinimo ir taikymo.
2. Ieškovė prašė teismo civilinėje byloje Nr. e2-470-896/2022 (toliau – civilinė byla Nr. 1) priteisti solidariai iš atsakovių UAB „Maistulis“ ir UAB „Sotėja“ 91 580,10 Eur žalos atlyginimo arba priteisti iš atsakovės UAB „Sotėja“ 46 185,33 Eur žalos atlyginimo, o iš UAB „Maistulis“ – 45 394,77 Eur žalos atlyginimo, 5 proc. dydžio metines procesines palūkanas nuo priteistos sumos nuo bylos iškėlimo teisme dienos iki teismo sprendimo visiško įvykdymo.
3. Ieškovė nurodė, kad prašomus atlyginti nuostolius patyrė dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo civilinėse bylose Nr. e2-2046-658/2018 (toliau – byla Nr. 2046) ir Nr. e2-1130-601/2019 (buvęs Nr. e2-2533-601/2018) (toliau – byla Nr. 1130), kuriose ieškiniai buvo atmesti, o teismų sprendimai įsiteisėjo 2018 m. lapkričio 20 d. ir 2019 m. gegužės 9 d. Abiejose bylose taikytos laikinosios apsaugos priemonės – pirkimo procedūrų sustabdymas, iki bus priimti ir įsiteisės teismo sprendimai, dėl to ieškovė negalėjo numatytu laiku užbaigti pirkimo Nr. 383771 „Maisto produktų (žuvies) pirkimas Kauno miesto savivaldybės švietimo ir ugdymo įstaigoms, kuriose mokiniai mokomi pagal ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programas“ procedūrą.
4. Ieškovė prašė teismo civilinėje byloje Nr. e2-814-638/2022 (toliau – civilinė byla Nr. 2) priteisti solidariai iš atsakovių UAB „Maistulis“ ir UAB „Sotėja“ 58 959,08 Eur nuostolių atlyginimo arba, jeigu teismas taikytų dalinės atsakomybės taisyklės, priteisti iš atsakovės UAB „Sotėja“ 32 555,26 Eur, o iš UAB „Maistulis“ – 23 806,47 Eur nuostolių atlyginimo, priteisti solidariai 5 proc. dydžio metines palūkanas, skaičiuojamas nuo civilinės bylos iškėlimo teisme dienos iki teismo sprendimo visiško įvykdymo.
5. Ieškovė nurodė, kad civilinėse bylose Nr. e2-1097-657/2019 (toliau – byla Nr. 1097), Nr. e2-1860-657/2019 (toliau – byla Nr. 1860), Nr. e2-949-657/2020 (toliau – byla Nr. 949) ir Nr. e2-944-601/2020 (toliau – byla Nr. 944) ieškovei buvo taikomos laikinosios apsaugos priemonės – pirkimo procedūrų sustabdymas, iki bylose bus priimtas ir įsiteisės teismo sprendimas, dėl to ieškovė negalėjo numatytu laiku užbaigti pirkimų Nr. 405915 „Maisto produktų (kiaulienos) pirkimas Kauno miesto savivaldybės švietimo ir ugdymo įstaigoms, kuriose mokiniai mokomi pagal ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programas“ (centralizuotas kiaulienos pirkimas) ir Nr. 406931 „Maisto produktų (jautienos ir veršienos) pirkimas Kauno miesto savivaldybės švietimo ir ugdymo įstaigoms, kuriose mokiniai mokomi pagal ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programas“ (centralizuotas jautienos pirkimas) procedūrą.
6. Abiejose civilinėse bylose Nr. 1 ir Nr. 2 ieškovė nurodė, kad dėl pritaikytų laikinųjų apsaugos priemonių maisto produktai ieškovei pavaldžioms Kauno miesto savivaldybės ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo įstaigoms (toliau – ir švietimo įstaigoms, darželiai) tam tikrą laikotarpį buvo perkami už didesnę kainą, todėl ieškovė patyrė nuostolių, kuriuos sudaro patirtos didesnės išlaidos, t. y. skirtumas tarp kainų, už kurias maisto produktai buvo perkami dėl pritaikytų laikinųjų apsaugos priemonių, ir kainų, už kurias tie patys maisto produktai būtų perkami, jeigu nebūtų buvusios taikytos laikinosios apsaugos priemonės ir ieškovė būtų galėjusi numatytu laiku užbaigti centralizuotų pirkimų procedūras bei sudaryti sutartis su laimėtojais.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

7. Kauno apygardos teismas 2022 m. liepos 22 d. sprendimu civilinėje byloje Nr. 1 priteisė ieškovei solidariai iš atsakovių 85 246,73 Eur nuostolių atlyginimo, 5 procentų dydžio metines palūkanas, skaičiuojamas nuo civilinės bylos iškėlimo teisme dienos (2021 m. birželio 23 d.) iki teismo sprendimo visiško įvykdymo. Teismas taip pat priteisė iš ieškovės atsakovei UAB „Sotėja“ 420 Eur, UAB „Maistulis“ – 251,56 Eur bylinėjimosi išlaidų atlyginimo, o valstybei iš atsakovių – po 743,53 Eur žyminio mokesčio ir po 6,66 Eur išlaidų procesiniams dokumentams įteikti atlyginimo.
8. Teismas nurodė, kad Kauno miesto savivaldybės tarybos 2013 m. gruodžio 23 d. sprendimu Kauno miesto savivaldybės administracijai buvo pavesta atlikti centrinės perkančiosios organizacijos funkcijas vykdant viešuosius pirkimus dėl darželiams reikalingų maisto produktų įsigijimo, taigi, ieškovė atliko centrinės perkančiosios organizacijos funkcijas. Savivaldybės biudžeto asignavimų faktinis valdymas yra vykdomas per Kauno miesto savivaldybės administracijos biudžetinę įstaigą „Kauno biudžetinių įstaigų buhalterinė apskaita“, kuri užtikrina darželių finansinių operacijų vykdymą, teisėtumą ir finansinės atskaitomybės teisingumą. Faktinis atsiskaitymas su tiekėjais už prekes (įskaitant žuvį) taip pat

vyksta per ieškovę. Nepriklausomai nuo to, ar faktiškai visą produktų kainą padengia darželių lankančių vaikų tėvai, lėšos, patekusios į Kauno miesto savivaldybės administracijos specialiąją biudžetinę sąskaitą, negali būti laikomos darželių lankančių tėvų ar darželių lėšomis, o yra Kauno miesto savivaldybės administracijos lėšos, kuriomis ir yra įsigjami produktai. Todėl būtent Kauno miesto savivaldybės administracija galėjo (ne)sutaupyti, priklausomai nuo viešojo konkurso įgyvendinimo ir atsakovių veiksmų. Be to, civilinėse bylose laikinosios apsaugos priemonės, iš kurių ieškovė kildina žalą, buvo pritaikytos ne darželiams, o Kauno miesto savivaldybės administracijai, todėl ji, kaip biudžeto asignavimo lėšomis disponuojantis asmuo, yra tinkama ieškovė.

9. Spręsdamas dėl atsakovių solidariosios atsakomybės sąlygų, teismas atsižvelgė į tai, kad laikinosios apsaugos priemonės, iš kurių ieškovė kildina žalą, bylose buvo prašomos taikyti pačiam, t. y. byloje Nr. 2046 taikytos laikinosios apsaugos priemonės nustojo galioti 2018 m. lapkričio 20 d., o byloje Nr. 1130 jos pritaikytos 2018 m. gruodžio 19 d., vos tik atnaujinus viešojo pirkimo procedūras. Be to, abiejų atsakovių pasiūlymai obuolių ir bulvių centralizuotuose pirkimuose buvo pateikti iš to paties IP (interneto protokolas) adreso, iš kurio buvo pateiktas ir UAB „Sotėja“ pasiūlymas žuvies centralizuotame pirkime. Pateikdamos pasiūlymus atsakovės siūlė labai panašias maisto produktų kainas, kurios ženkliai skyrėsi nuo kitų tiekėjų siūlomų kainų. Žuvies centralizuotame pirkime siūlomos kainos tarpusavyje skyrėsi vos keliais centais. Teismas taip pat nurodė, kad atsakovių maisto tvarkymo subjektų pažymėjimai išduoti nurodžius tą patį sandėlio adresą – Kalvarijų g. 9, Kaunas. Teismas, remdamasis kitose bylose priimtais teismų procesiniais sprendimais, konstatavo, kad atsakovės derino veiksmus tiek žuvies centralizuotame pirkime, tiek kitų produktų centralizuotuose pirkimuose.
10. Teismas atkreipė dėmesį, kad nors buvo sudaromas įspūdis, jog atsakovės UAB „Maistulis“ ir UAB „Sotėja“ yra tiesioginės konkurentės Kauno miesto savivaldybės administracijos vykdomuose maisto produktų darželiams pirkimuose, jų abiejų interesams visose Kauno miesto savivaldybės administracijai inicijuotose bylose atstovavo tos pačios advokatų kontoros teisininkai. Be to, teismas atsižvelgė ir į tai, kad žuvies centralizuotame pirkime pirmą vietą užėmusi UAB „Maistulis“ atsisakė pasirašyti preliminarąją sutartį (neatvyko į jos pasirašymą), taip šią vietą užleisdama antroje vietoje buvusiai UAB „Sotėja“, kurios pasiūlymo kaina buvo aukštesnė.
11. Teismas pažymėjo, kad laikinųjų apsaugos priemonių taikymo laikotarpiu individualias sutartis su darželiais dėl žuvies pirkimo turėjo bei vykdė abi atsakovės, tai leidžia spręsti, kad abi atsakovės buvo suinteresuotos laikinųjų apsaugos priemonių taikymu abiejose bylose, t. y. atsakovės iš abiejose bylose taikomų laikinųjų apsaugos priemonių gavo realią naudą. Be to, Lietuvos Respublikos konkurencijos taryba 2021 m. gruodžio 14 d. nutarimu „Dėl ūkio subjektų veiksmų dalyvaujant viešuosiuose pirkimuose maisto produktams pirkti atitiktis Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 5 straipsnio reikalavimams“ (toliau – ir Konkurencijos tarybos 2021 m. gruodžio 14 d. nutarimas) konstatavo, jog atsakovės yra susiję asmenys ir derino tarpusavio veiksmus viešuosiuose pirkimuose.
12. Teismas konstatavo, kad atsakovės veikė bendrai, iš anksto susitarusios ir turėdamos tikslą abi gauti naudą iš suderintų neteisėtų veiksmų dalyvaujant centralizuotuose pirkimuose, todėl, nustatčius civilinės atsakomybės pagrindus, UAB „Sotėja“ ir UAB „Maistulis“ pripažintinos solidariosiomis atsakovėmis.
13. Teismas taip pat nustatė, kad UAB „Sotėja“ 2018 m. birželio 27 d., t. y. likus 7 dienoms iki pasiūlymų centralizuotame pirkime pateikimo termino pabaigos, inicijavo bylą Nr. 2046, kurioje buvo taikytos laikinosios apsaugos priemonės. Išnagrinėjęs minėtą bylą Kauno apygardos teismas 2018 m. rugsėjo 3 d. sprendimu atmetė UAB „Sotėja“ ieškinį, o Lietuvos apeliacinis teismas 2018 m. lapkričio 20 d. nutartimi pirmosios instancijos teismo sprendimą paliko nepakeistą. Šioje byloje taikytos laikinosios apsaugos priemonės nustojo galioti 2018 m. lapkričio 20 d. Ieškovei atnaujinus centralizuoto pirkimo procedūras, 2018 m. gruodžio 5 d. buvo pateikti tiekėjų (taip pat ir atsakovių) pasiūlymai. Atsakovė UAB „Maistulis“ inicijavo kitą bylą, t. y. bylą Nr. 1130, kvestionuodama to paties centralizuoto pirkimo sąlygų teisėtumą. Šioje byloje taip pat paprašyta taikyti laikinasias apsaugos priemones – sustabdyti centralizuoto pirkimo procedūras. 2018 m. gruodžio 19 d. buvo taikytos laikinosios apsaugos priemonės, todėl centralizuoto pirkimo procedūros vėl buvo sustabdytos. Kauno apygardos teismas 2019 m. vasario 18 d. sprendimu atmetė UAB „Maistulis“ ieškinį, o Lietuvos apeliacinis teismas 2019 m. gegužės 9 d. nutartimi minėtą sprendimą paliko nepakeistą. Šioje byloje taikytos laikinosios apsaugos priemonės nustojo galioti 2019 m. gegužės 9 d. Šios aplinkybės yra savaimė pakankamas pagrindas konstatuoti atsakovių veiksmų neteisėtumą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-391-421/2019; 2020 m. vasario 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-12-969/2020; 2021 m. birželio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-198-378/2021).
14. Teismas, konstatavęs abiejų atsakovių veiksmų derinimą ir bendradarbiavimą viešojo pirkimo procedūroje, atsižvelgdamas į tai, kad daugeliu atveju sutartys buvo sudarytos antrosios civilinės bylos dėl viešojo pirkimo nagrinėjimo laikotarpiu, nusprendė, jog atsakovė UAB „Sotėja“ gavo naudą nepriklausomai nuo to, kad ne jos inicijuotos bylos laikotarpiu buvo sudarytos sutartys. Analogišką išvadą teismas padarė ir UAB „Maistulis“ atžvilgiu.
15. Teismas nurodė, kad vertinant momentą, nuo kurio turi būti skaičiuojami patirti nuostoliai, svarbu tai, kada, netaikius laikinųjų apsaugos priemonių, ieškovė būtų užbaigusi centralizuoto pirkimo procedūras, sudariusi preliminarąją sutartį, ir darželiai būtų sudarę pagrindines sutartis dėl žuvies tiekimo mažesne kaina. Teismas atkreipė dėmesį, kad įstatyme nėra nurodyta, jog nuostoliai, kuriuos ieškovė patyrė dėl taikytų laikinųjų apsaugos priemonių, turi būti patirti tik laikinųjų apsaugos priemonių taikymo laikotarpiu. Ieškovė būtent nuo 2018 m. spalio 11 d. turėjo realią galimybę mokėti už darželiams skirtą žuvį mažesnę, centralizuotame pirkime nustatytą, kainą, todėl momentas, nuo kurio skaičiuojami ieškovės patirti nuostoliai, yra 2018 m. spalio 11 d.
16. Teismas, susumavęs abiejose bylose taikytų laikinųjų apsaugos priemonių galiojimo laikotarpių dienas, nustatė, kad laikinosios apsaugos priemonės iš viso galiojo 287 dienas. Į šį laikotarpį nėra įskaičiuotas laikotarpis tarp laikinųjų apsaugos priemonių taikymo bylose (t. y. nuo 2018 m. lapkričio 20 d. iki 2018 m. gruodžio 19 d.).
17. Teismas nusprendė, kad ieškovė galėjo pasirengti tolesniam viešojo pirkimo procedūrų vykdymui ir 5 darbo dienų laikotarpis buvo pakankamas preliminariosioms sutartims pasirašyti. Taigi, ieškovė pagrindines sutartis galėjo sudaryti iki 2019 m. birželio 15 d. Kadangi ši diena yra savaitgalio diena, terminas skaičiuotinas iki 2019 m. birželio 17 d.
18. Ieškovė pateiktoje nuostolių (žalos) apskaičiavimo lentelėje už laikotarpį nuo 2018 m. spalio 11 d. iki 2019 m. birželio 17 d. nurodė, kad bendra ieškovės patirtų nuostolių suma yra 85 325,94 Eur. Iš nurodytų nuostolių sumos teismas pašalino ieškovės nurodomų 79,21 Eur nuostolių.
19. Teismas padarė išvadą, kad žala atsirado būtent dėl atsakovių neteisėtų veiksmų, t. y. jei jos būtų nepareikškusios ieškinį ir juose pareikštiems nepagrįstiems reikalavimams užtikrinti nebūtų inicijavusios laikinųjų apsaugos priemonių taikymo ieškovei, ši būtų laiku užbaigusi centralizuoto pirkimo procedūras ir laiku pradėjusi pirkti žuvį pagal centralizuotame pirkime iš tiekėjų gautus mažesnius įkainius. Taigi, jei nebūtų buvę atsakovių neteisėtų veiksmų, darželiai nebūtų buvę priversti laikotarpiu nuo 2018 m. spalio 11 d. iki 2019 m. birželio 17 d. pirkti žuvį mokėdami ženkliai didesnius įkainius, kuriuos taikant ieškovė ir patyrė 85 246,73 Eur žalą.
20. Teismas atmetė ieškovės prašymą priteisti 15 289,08 Eur bylinėjimosi išlaidų atlyginimo. Teismas nurodė, kad jau yra išnagrinėta analogiška byla tarp šalių (išskyrus klausimą dėl atsakovių solidarumo). Teismas atsižvelgė į tai, kad bylos apimtis yra didelė, tačiau pažymėjo, jog ieškovė pati galėjo atlikti bylai pateiktų duomenų apibendrinimą, nes turėjo tam reikiamą kompetenciją. Teismas įvertino aplinkybę, kad jau yra išnagrinėta civilinė byla, kurioje ieškinio pagrindas tapatus, o dalykas panašus. Tokia situacija, kai ieškovė visuose centralizuotuose pirkimuose skirtingose bylose (su tapaćiu ieškinio pagrindu) naudojasi advokatų paslaugomis, yra ydinga. Teismas konstatavo, kad ieškovė šioje byloje nepagrįstai naudojosi advokatų paslaugomis, taip nepagrįstai didindama bylinėjimosi išlaidas, nes turi reikiamą kompetenciją ir žinias turinčius Teisės ir konsultavimo skyriaus teisininkus, kurie, atsižvelgiant į bylos pobūdį, galėjo tinkamai jai atstovauti.

21. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, išnagrinėjusi civilinę bylą Nr. 1 pagal ieškovės ir atsakovių apeliacinius skundus, 2023 m. kovo 2 d. nutartimi iš esmės paliko nepakeistą Kauno apygardos teismo 2022 m. liepos 22 d. sprendimą, tačiau patikslino sprendimo rezoliucinę dalį dėl bylinėjimosi išlaidų paskirstymo – priteisė ieškovei iš atsakovės UAB „Šotėja“ 2080 Eur, o iš atsakovės UAB „Maistulis“ – 2248,44 Eur bylinėjimosi išlaidų, patirtų bylą nagrinėjant pirmosios instancijos teisme, atlyginimo. Kolegija priteisė ieškovei iš atsakovės UAB „Šotėja“ 221,30 Eur, o iš atsakovės UAB „Maistulis“ – 1092,83 Eur bylinėjimosi išlaidų, patirtų bylą nagrinėjant apeliacinės instancijos teisme, atlyginimo.
22. Kolegija nurodė, kad šioje byloje reikalavimas reiškiamas dėl byloje Nr. 2046 ir byloje Nr. 1130 taikytų laikinųjų apsaugos priemonių. Nurodytose bylose atsakovė, kuriai ir buvo taikomos laikinosios apsaugos priemonės, buvo Kauno miesto savivaldybės administracija. Vien šios aplinkybės pakanka, kad būtų pripažinta Kauno miesto savivaldybės administracijos subjektinė teisė reikšti ieškinį Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – ir CPK) 146 straipsnio 2 dalies pagrindu. Be to, ieškovė, kuri atsakinga už savivaldybės biudžeto, iš kurio skiriamos lėšos ugdymo įstaigoms, tvarkymą, yra tinkamas subjektas reikšti ieškinį dėl žalos atlyginimo (Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 29 straipsnio 8 dalies 5 punktas, 30 straipsnio 3, 4 punktai).
23. Kolegija sutiko su pirmosios instancijos teismo išvada, kad vien ieškinių atmetimo faktas atsakovių inicijuotose civilinėse bylose, kuriose atsakovių iniciatyva ieškovei buvo taikytos laikinosios apsaugos priemonės – viešojo pirkimo procedūros stabdymas, pagal ginčui aktualią kasacinio teismo praktiką yra savaimė pakankamas atsakovių veiksmų neteisėtumui konstatuoti (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. spalio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-335/2013, 2019 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-391-421/2019).
24. Pirmosios instancijos teismo sprendime nėra teigiama, jog ieškovės prašoma atlyginti žala yra vertinama kaip negauta nauda. Net ir laikant, kad ieškovės patirta žala yra negauta nauda, nėra aišku, kokią reikšmę nagrinėjamai bylai tai galėtų turėti. Centralizuotas pirkimas buvo organizuojamas siekiant sumažinti darželių maisto produktų įsigijimo kainą, kadangi maisto produktų įsigijimas decentralizuotu būdu neskatina tiekėjų konkurencijos ir atitinkamai nesudaro galimybių įsigyti reikalingus maisto produktus už konkurencingą kainą. Įsigyjamų produktų kainų sumažinimas buvo vienas iš numatytų vykdomo centralizuoto pirkimo tikslų. Pradėjus maisto produktus pirkti centralizuotu būdu, darželius lankančių vaikų maitinimas atpigo, taigi, ieškovė pagrįstai tikėjosi sutaupyti ir toks sutaupymas galėjo būti numatytas iš anksto.
25. Atsakovė UAB „Šotėja“ nurodė, kad taikant apskaičiavimo metodą palyginimui buvo paimti UAB „Officeday“ ir atsakovės UAB „Šotėja“ pirkime pasiūlytų produktų įkainių vidurkiai, tačiau nė vienas darželis nesudarė pagrindinės sutarties su UAB „Officeday“ jos pasiūlytomis kainomis, t. y. visi darželiai susitarė su atsakove UAB „Šotėja“ dėl žuvies tiekimo, nes atsakovės pasiūlytos 8 iš 10 žuvų kainos buvo mažesnės už UAB „Officeday“ pasiūlytas kainas. Kolegija nurodė, kad nuostoliams apskaičiuoti buvo pasirinktas minėtų tiekėjų pasiūlytų kainų vidurkis, nes užbaigus centralizuoto pirkimo procedūras buvo sudaryta preliminarioji sutartis būtent su šiomis tiekėjomis ir atsižvelgiant į tai, kad nebuvo įmanoma nuspėti, su kuriuo konkrečiai iš laimėjusių tiekėjų būtų sudaryta sutartis, nesant taikytų laikinųjų apsaugos priemonių. Toks apskaičiavimo metodas yra sąžiningas ir objektyvus, šiuo atveju nebuvo imami išimtinai didžiausią ar mažiausią kainą pasiūliusio tiekėjo įkainiai, ieškovė motyvavo žalos apskaičiavimo metodą, o atsakovė nepateikė įrodymų, kad ieškovės parinktas metodas turėtų esminę reikšmę atsakovių kitaip skaičiuojamam žalos dydžiui (CPK 178 straipsnis).
26. Pirmosios instancijos teismas, sprenddamas dėl momento, nuo kurio turi būti skaičiuojami patirti nuostoliai, atsižvelgė į tai, kada, netaikius laikinųjų apsaugos priemonių, ieškovė būtų užbaigusi centralizuoto pirkimo procedūras, sudariusi preliminarąją sutartį ir darželiai būtų sudarę pagrindines sutartis dėl žuvies tiekimo mažesne kaina. Šis momentas, nuo kurio turi būti apskaičiuojami ieškovės patirti nuostoliai, buvo nustatytas įvertinus laiko tarpą, per kurį tarp Kauno apygardos teismo 2018 m. birželio 27 d. nutartimi civilinėje byloje Nr. e2-2046-658/2018 ir 2018 m. gruodžio 19 d. nutartimi civilinėje byloje Nr. e2-1130-601/2019 taikytų laikinųjų apsaugos priemonių buvo atnaujintos ir toliau vykdytos viešojo centralizuoto pirkimo procedūros, bei po 2018 m. gruodžio 19 d. nutartimi civilinėje byloje Nr. e2-1130-601/2019 taikytų laikinųjų apsaugos priemonių pabaigos sudaryta preliminarioji sutartis ir atitinkamai tarp švietimo įstaigų ir maisto produktų tiekėjų sudarytos pagrindinės maisto produktų tiekimo sutartys. Pirmosios instancijos teismas nuostolių atlyginimo termino pabaigą nustatė įvertinęs, kada pasibaigė laikinųjų apsaugos priemonių civilinėje byloje Nr. e2-1130-601/2019 galiojimas (2019 m. gegužės 9 d.), kiek laiko ieškovei galėjo reikėti senosioms tiekimo sutartims nutraukti (30 dienų) ir kiek papildomai laiko galėjo reikėti kitiems veiksams, būtiniais naujoms preliminariosioms sutartims sudaryti (5 darbo dienos). Pirmosios instancijos teismas nusprendė, kad ieškovės patirtų nuostolių laikotarpis skaičiuojamas ne nuo laikinųjų apsaugos priemonių taikymo ir galiojimo pabaigos momento, o nuo momento, kada realiai ieškovė galėjo tęsti pirkimo procedūras, iki momento, kada galėjo būti sudarytos naujos sutartys.
27. Kauno miesto savivaldybės tarybos 2013 m. gruodžio 23 d. sprendimu Kauno miesto savivaldybės administracijai buvo pavesta atlikti centrinės perkančiosios organizacijos funkcijas vykdant viešuosius pirkimus dėl darželių reikalingų maisto produktų įsigijimo, taigi, ieškovė atliko centrinės perkančiosios organizacijos funkcijas. Savivaldybės biudžeto asignavimų faktinis valdymas yra vykdomas per Kauno miesto savivaldybės administracijos BĮ „Kauno biudžetinių įstaigų buhalterinė apskaita“, kuri užtikrina darželių finansinių operacijų vykdymą, teisėtumą ir finansinės atskaitomybės teisingumą. Faktinis atsiskaitymas su tiekėjais už prekes (įskaitant žuvį) taip pat vyksta per ieškovę. Nepriklausomai nuo to, ar faktiškai visą produktų kainą padengia darželių lankančių vaikų tėvai, lėšos, patekusios į ieškovės specialiąją biudžetinę sąskaitą, negali būti laikomos darželių lankančių tėvų ar darželių lėšomis, o yra ieškovės lėšos, kuriomis ir yra įsigijami produktai, todėl ieškovė yra subjektas, kuris galėjo (ne)sutaupyti, priklausomai nuo viešojo konkurso įgyvendinimo. Byloje pateikti įrodymai, kad įstaigoms buvo tiekama žuvis už atitinkamą kainą, o sąskaitos apmokėtos, be to, pateikti įrodymai, pagrindžiantys kainų dydį po pirkimo užbaigimo. Kadangi kainų skirtumas byloje buvo pagrįstas, nėra jokio pagrindo papildomai nustatyti, kada ir kaip savivaldybės biudžetas padengė darželių faktines išlaidas.
28. Žala atsirado būtent dėl atsakovių neteisėtų veiksmų, t. y. jei atsakovės nebūtų pareiškusios ieškinių ir jų nepagrįstų prašymų pagrindu ieškovei nebūtų buvusios taikytos laikinosios apsaugos priemonės, ieškovė būtų laiku užbaigusi centralizuoto pirkimo procedūras ir laiku pradėjusi pirkti žuvį už centralizuotame pirkime iš tiekėjų gautus mažesnius įkainius, dėl to ieškovė laikotarpiu nuo 2018 m. spalio 11 d. iki 2019 m. birželio 17 d. patyrė 85 246,73 Eur žalos.
29. Pirmosios instancijos teismas nustatė, kad atsakovių pareiga atlyginti žalą atsirado skirtingais neteisėtais veiksmais, t. y. dėl inicijuotų civilinių bylų ir jose taikytų laikinųjų apsaugos priemonių, tačiau teismas nustatė atsakovių veiksmų bendrumą pasekmių atžvilgiu. Iš įsiteisėjusių teismų sprendimų ankstesnėse atsakovių inicijuotose bylose teismas nustatė, kad atsakovės veikė tokiu būdu: viena iš atsakovių teikė ieškinį dėl atitinkamo pirkimo sąlygų teisėtumo su prašymu taikyti laikinasias apsaugos priemones – sustabdyti atitinkamo pirkimo procedūras, iki byloje įsiteisės teismo sprendimas; pirmosios instancijos teismas taikė laikinasias apsaugos priemones; atitinkamai atsakovei nepalankūs Kauno apygardos teismo sprendimai (tiek dėl esmės, tiek dėl procesinių klausimų) buvo skundžiami apeliacinės instancijos teismui; kai vienos iš atsakovių prašymu taikytos laikinosios apsaugos priemonės buvo panaikintos, kita iš atsakovių ginčijo atitinkamą pirkimą nauju pagrindu, vėlgi reiškiamame ieškinyje prašydama taikyti laikinasias apsaugos priemones; laikinosios apsaugos priemonės pirmosios instancijos teismo vėl buvo taikomos ir panaikintos tik apeliacinės instancijos teismui bylą išnagrinėjus iš esmės. Taigi, pasibaigus galioti laikinosioms apsaugos priemonėms byloje Nr. 2046 ir atnaujinus pirkimo procedūras, buvo inicijuota nauja byla Nr. 1130, kurioje vėl buvo taikytos laikinosios apsaugos priemonės, sustabdytose pirkimo procedūras.
30. Kolegija konstatavo, kad pirmosios instancijos teismas vertino byloje šalių nurodytų aplinkybių visumą ir tuo vadovaudamasis padarė išvadą dėl atsakovių bendradarbiavimo. Kiekviena atskirai aplinkybė neleidžia spręsti dėl atsakovių bendradarbiavimo (pavyzdžiui, tos pačios advokato kontoros teisiniu paslaugų teikimas), tačiau šioje byloje esminę reikšmę turi duomenų visuma, kuri atskleidžia atsakovių bendrą susitelkimą nepagrįstai stabdyti žuvies centralizuotą pirkimą. Todėl, įvertinus kasacinio teismo praktiką ir nustatytas aplinkybes, yra pagrindas pripažinti, jog tokiu atveju solidarioji atsakovių atsakomybė gali būti taikoma (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. kovo 6 d. nutartis

civilinėje byloje Nr. 3K-3-118-219/2015).

31. Konkurencijos taryba 2021 m. gruodžio 14 d. priėmė nutarimą. Atsakovė UAB „Sotėja“ pateikė Vilniaus apygardos administraciniam teismui skundą, prašydama panaikinti šio nutarimo rezoliucinės dalies 2.1 punktą, kuriuo jai skirta 40 000 Eur bauda. Vilniaus apygardos administracinio teismo 2022 m. rugpjūčio 3 d. sprendimu administracinėje byloje Nr. e14-2763-816/2022 UAB „Sotėja“ skundas atmestas, tačiau sprendimas nėra įsiteisėjęs, nes atsakovė dėl jo pateikė apeliacinį skundą. Dėl Konkurencijos tarybos 2021 m. gruodžio 14 d. nutarimo skundą pateikė tik atsakovė UAB „Sotėja“, kuri nesutinka tik su jai skirta bauda. Be to, nagrinėjamoje byloje Konkurencijos tarybos 2021 m. gruodžio 14 d. nutarime minimos aplinkybės nėra vertinamos konkurencijos teisės aspektu, teismas nevertino ir nepasisakė dėl atsakovių veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 5 straipsnio reikalavimams, nesprendžiamą ir dėl atsakomybės taikymo šio įstatymo 16 straipsnio 1 dalies 2 punkto pagrindu. Vien tai, kad teismas vertino tas pačias faktines aplinkybes, kuriomis buvo konstatuoti atsakovių nesąžiningos konkurencijos veiksmai, sprendžiamas dėl atsakovių solidariosios atsakomybės šioje byloje, neleidžia daryti išvados, kad solidarioji atsakomybė grindžiama nesąžiningos konkurencijos veiksmais.
32. Kolegija konstatavo, jog pirmosios instancijos teismo argumentai nėra pakankami tam, kad paneigtų ieškovės, nors ir turinčios reikiamą kompetenciją bei Teisės ir konsultavimo skyriaus teisininkus, teises naudotis advokatų paslaugomis ir prašyti priteisti tokių išlaidų atlyginimą. Įvertinusi byloje susiklosčiusią situaciją kolegija konstatavo, kad ieškovei turėjo būti priteistas bent dalies patirtų išlaidų atlyginimas. Ieškove teismui pateikė įrodymus, kad patyrė 15 289,08 Eur dydžio atstovavimo išlaidas. Kolegija, įvertinusi ieškovės tenkintų reikalavimų apimtį (93 proc.), ginčo sudėtingumą ir naujumą, šalių argumentus bei elgseną procese, taip pat bylos apimtį, kitas pirmosios instancijos teismo nustatytas aplinkybes dėl ieškovės galimybės ginti savo teises pasitelkiant savo specialistus, taip pat Lietuvos advokatų tarybos 2004 m. kovo 26 d. nutarimu ir Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2004 m. balandžio 2 d. įsakymu Nr. IR-85 patvirtintose Rekomendacijose dėl civilinėse bylose priteistino užmokesčio už advokato ar advokato padėjėjo teikiamą teisinę pagalbą (paslaugas) (toliau – ir Rekomendacijos) nustatytus maksimalius dydžius, nusprendė, kad ieškovei iš atsakovių priteistinas 5000 Eur bylinėjimosi išlaidų atlyginimas, t. y. lygiomis dalimis po 2500 Eur.
33. Kauno apygardos teismas 2022 m. lapkričio 15 d. sprendimu civilinėje byloje Nr. 2 priteisė ieškovei solidariai iš atsakovių 58 678,11 Eur nuostolių atlyginimo, 5 proc. dydžio metines palūkanas, skaičiuojamas nuo civilinės bylos iškėlimo teisme dienos (2022 m. vasario 2 d.) iki teismo sprendimo visiškai įvykdymo. Teismas priteisė ieškovei iš UAB „Sotėja“ 30 Eur bylinėjimosi išlaidų atlyginimo, o valstybei iš abiejų atsakovių – po 552,58 Eur žyminio mokesčio.
34. Teismas nurodė, kad lėšų judėjimas nuo tėvų įmokų už maitinimą, kitų asignavimų skyrimo iki konkrečių produktų apmokėjimo iš ieškovės BĮ „Kauno biudžetinių įstaigų buhalterinė apskaita“ sąskaitos pagal darželiams pateiktas tiekėjų sąskaitas esminės reikšmės neturi. Savivaldybės administracijos teisę pareikšti ieškinį dėl patirtų nuostolių lemia jai Vietos savivaldos įstatymo suteikta kompetencija administruoti viešųjų paslaugų teikimą. Pagal Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – CK) 4.240, 4.241 straipsnius, administratoriaus įgaliojimai yra artimi savininko teisėms, atitinkamai jis gali reikšti ieškinį ir dėl laikinosios apsaugos priemonėmis padarytos žalos administruojamam turtui, jeigu to turto sumažėjo (nebuvo sutaupyta).
35. Teismas nustatė, kad Kauno miesto savivaldybės tarybos 2013 m. gruodžio 23 d. sprendimu Kauno miesto savivaldybės administracijai buvo pavesta atlikti centrinės perkančiosios organizacijos funkcijas vykdant viešuosius pirkimus dėl darželiams reikalingų maisto produktų įsigijimo. 2018 m. lapkričio 3 d. paskelbtas centralizuotas kiaulienos pirkimas Nr. 405915 „Maisto produktų (kiaulienos) pirkimas Kauno miesto savivaldybės švietimo ir ugdymo įstaigoms, kuriose mokiniai mokomi pagal ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programas“, o 2018 m. lapkričio 6 d. paskelbtas centralizuotas jautienos pirkimas Nr. 406931 „Maisto produktų (Jautienos ir veršienos) pirkimas Kauno miesto savivaldybės švietimo ir ugdymo įstaigoms, kuriose mokiniai mokomi pagal ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programas“. Atsakovė UAB „Sotėja“ 2018 m. gruodžio 4 d. pateikė Kauno apygardos teismui du analogiško turinio ieškinius (dėl kiaulienos pirkimo ir dėl jautienos (veršienos) pirkimo) ir prašė taikyti laikinasias apsaugos priemones. Teismas prašymą tenkino – 2018 m. gruodžio 5 d. nutartimi sustabdytos viešojo pirkimo Nr. 406931 (jautienos ir veršienos) procedūros, iki bus priimtas ir įsiteisėjęs teismo sprendimas, o teismo 2018 m. gruodžio 6 d. nutartimi sustabdytas viešasis pirkimas Nr. 405915 (kiaulienos) iki teismo sprendimo įsiteisėjimo dienos. Šios dvi bylos buvo sujungtos į vieną, išnagrinėtos teismo 2019 m. vasario 6 d. sprendimu atmetant ieškinį, sprendimas įsiteisėjo ir laikinosios apsaugos priemonės buvo panaikintos 2019 m. balandžio 18 d. Lietuvos apeliacinio teismo nutartimi palikus galioti priimtą sprendimą.
36. Atsakovė UAB „Maistulis“ 2019 m. liepos 22 d. pateikė ieškinį Kauno apygardos teismui ir prašė taikyti laikinasias apsaugos priemones – sustabdyti abiejų viešųjų pirkimų procedūras, o jeigu pirkimų sutartys sudarytos, – sustabdyti su pirkimų laimėtojais sudarytų viešojo pirkimo sutarčių vykdymą iki teismo sprendimo šioje byloje įsiteisėjimo dienos. Teismas pritaikė laikinasias apsaugos priemones 2019 m. liepos 22 d. nutartimi. Lietuvos apeliacinis teismas 2019 m. spalio 17 d. nutartimi panaikino šias laikinasias apsaugos priemones. Ieškinyss buvo atmestas 2019 m. rugsėjo 23 d. sprendimu, kuris įsiteisėjo 2019 m. lapkričio 27 d. (byla Nr. 1860). Taigi, laikinosios apsaugos priemonės galiojo nuo 2019 m. liepos 22 d. iki 2019 m. spalio 17 d.
37. Atsakovė „Maistulis“ 2019 m. lapkričio 22 d. inicijavo bylą Nr. 949 ir jos prašymu teismo 2019 m. lapkričio 21 d. nutartimi buvo pritaikyta laikinoji apsaugos priemonė jautienos ir veršienos pirkime Nr. 406931 – Kauno miesto savivaldybės administracija įpareigota nesudaryti viešojo pirkimo sutarties iki teismo sprendimo šioje byloje įsiteisėjimo dienos. Kauno apygardos teismo 2020 m. sausio 13 d. sprendimu ieškinio reikalavimai buvo atmetti, sprendimas įsiteisėjo ir atitinkamai laikinosios apsaugos priemonės buvo panaikintos 2020 m. balandžio 2 d. Lietuvos apeliacinio teismo nutartimi palikus sprendimą nepakeistą.
38. UAB „Egilėja“ (likviduota (išregistruota) juridinio asmens organų sprendimu 2021 m. gruodžio 15 d.) 2019 m. lapkričio 11 d. pateikė ieškinį Kauno apygardos teismui dėl paskelbtų viešųjų pirkimų ir prašė taikyti laikinasias apsaugos priemones. Kauno apygardos teismas 2019 m. lapkričio 21 d. nutartimi prašymą tenkino – sustabdė kiaulienos pirkimą Nr. 405915, 2019 m. spalio 28 d. sudarytos preliminariosios sutarties Nr. 8R-775 ir jos pagrindų sudarytų pagrindinių sutarčių vykdymą; įpareigojo Kauno miesto savivaldybės administraciją jos vykdomame tarptautiniame jautienos ir veršienos pirkime Nr. 406931 nesudaryti viešojo pirkimo sutarties, o jei ji sudaryta, – sustabdyti jos vykdymą. Lietuvos apeliacinis teismas 2020 m. sausio 16 d. nutartimi panaikino dalį kiaulienos pirkimui pritaiktų laikinųjų apsaugos priemonių (pirkimo sustabdymą ir draudimą vykdyti preliminarą sutartį Nr. 8R-775). Likusi dalis laikinųjų apsaugos priemonių buvo panaikinta 2020 m. vasario 27 d. Kauno apygardos teismo sprendimu atmetus UAB „Egilėja“ ieškinį, sprendimas įsiteisėjo 2020 m. gegužės 7 d. Lietuvos apeliacinio teismo nutartimi palikus sprendimą nepakeistą. Taigi, pagal UAB „Egilėja“ ieškinį pritaikytos laikinosios apsaugos priemonės kiaulienos pirkime galiojo nuo 2019 m. lapkričio 21 d. iki 2020 m. sausio 16 d., o jautienos pirkime – atitinkamai nuo 2019 m. lapkričio 21 d. iki 2020 m. gegužės 7 d.
39. Konkurencijos tarybos 2021 m. gruodžio 14 d. nutarimu nustatytos faktinės aplinkybės, patvirtinančios UAB „Sotėja“, UAB „Maistulis“, UAB „Egilėja“, UAB „Solnera“ ir UAB „Sanitex“ bendradarbiavimą, vieno plano turėjimą, bendrų tikslų siekimą viešųjų pirkimų srityje. Toks planas apėmė ir nurodytų civilinių bylų kėlimą ginčijant Kauno miesto savivaldybės administracijos paskelbtų pirkimų procedūras ir prašant taikyti laikinasias apsaugos priemones. Aplinkybė, kad atsakovė UAB „Sotėja“ nedalyvavo ginčo viešuosiuose pirkimuose, neturi reikšmės, nes ši atsakovė yra susijusi su kitomis bendrovėmis, be to, ji skundė tam tikras pirkimų sąlygas, prašė taikyti laikinasias apsaugos priemones. UAB „Egilėja“ žalą padarant dalyvavo, nes prašė taikyti laikinasias apsaugos priemones, todėl jos prašymu pritaikius šias priemones atsiradusios žalos padarymo laikotarpis pagrįstai įtrauktas į ieškinių prašomą vertinti laikotarpį.
40. Laikinosios apsaugos priemonės, iš kurių taikymo ieškove kildina žalą, bylose buvo prašomos taikyti paeiliui. Nors sudaromas įspūdis, kad atsakovės UAB „Maistulis“ ir UAB „Sotėja“ yra tiesioginės konkurentės Kauno miesto savivaldybės administracijos vykdomuose maisto produktų darželiams pirkimuose, jų abiejų interesams visose inicijuotose bylose prieš Kauno miesto savivaldybės administraciją atstovavo tos

pačios advokatų kontoros teisininkai. Be to, įvertintina ir aplinkybė, kad laikinųjų apsaugos priemonių taikymo laikotarpiu individualias sutartis su darželiais dėl mėsos pirkimo turėjo ir vykdė abi atsakovės.

41. Teismas konstatavo, kad atsakovės UAB „Sotėja“ ir UAB „Maistulis“ veikė bendrai, iš anksto susitarusios ir turėdamos tikslą abi gauti naudą iš suderintų neteisėtų veiksmų dalyvaujant centralizuotuose pirkimuose, todėl, nustatius civilinės atsakomybės pagrindus, pripažintinos solidariosiomis atsakovėmis. Taikytina solidarioji atsakovių atsakomybė ir už jų pačių veiksmais padarytą žalą, ir kartu už UAB „Eglėja“ veiksmais padarytą žalą, nepaisant to, kad viena iš grupės narių išregistruota.
42. Kiaulienos pirkimas paskelbtas 2018 m. lapkričio 2 d., pasiūlymų pateikimo terminas – iki 2018 m. gruodžio 12 d., pasiūlymų galiojimo terminas – iki 2019 m. kovo 12 d., preliminarioji sutartis turėjo būti sudaryta 2019 m. kovo 22 d., pagrindinė sutartis – 2019 m. balandžio 22 d. Vadinas, 2019 m. balandžio 22 d. yra ieškovės patirtų nuostolių skaičiavimo pradžios diena, nes nuo tos dienos ieškovė, kaip lėšų administratorė, galėjo pradėti pirkti mėsą centralizuoto pirkimo kainomis. Nuostolių skaičiavimo pabaigos diena pagal ieškovės patikslintą ieškinio reikalavimą – 2020 m. sausio 18 d., kai, panaikinus laikinąsias apsaugos priemones, turėjo būti sudarytos pagrindinės sutartys dėl kiaulienos pirkimo. UAB „Sotėja“ ginčijo termino pabaigos dieną, nurodė, kad darželiai pagrindines sutartis turėjo sudaryti nedelsdami, jau sausio 16 d. Teismas nustatė, kad laikinųjų apsaugos priemonių panaikinimą (sausio 16 d.) nuo ieškovės prašomo taikyti nuostolių skaičiavimo pabaigos termino (sausio 18 d.) skiria tik 2 d. Teismas į šią atsakovės pastabą atsižvelgė, neskaiciuodamas 2020 m. sausio 17 d. pateiktų sąskaitų (bendra atimama suma – 76,02 Eur).
43. UAB „Eglėja“ prašymu Kauno apygardos teismas 2019 m. lapkričio 21 d. nutartimi pritaikė prašomas laikinąsias apsaugos priemones, t. y. sustabdė 2019 m. spalio 28 d. sudarytos preliminariosios sutarties ir jos pagrindu sudarytų pagrindinių sutarčių vykdymą, o tai reiškia, kad nors pagrindinės sutartys su kai kuriais darželiais ir buvo sudarytos, tačiau teismas uždraudė jas vykdyti, vadinas, darželiai turėjo pirkti produktus pagal buvusios vertės sutartis. Tas pats taikytina ir jautienos pirkimo atveju, nes laikinosios apsaugos priemonės arba sustabdė abiejų viešųjų pirkimų procedūras, o jeigu pirkimų sutartys sudarytos, – sustabdė su pirkimų laimėtojais sudarytų viešojo pirkimo sutarčių vykdymą, arba uždraudė vykdyti jau sudarytas sutartis.
44. Ieškovė pritaikė savo reikalavimui 5 darbo dienų taisyklę iš precedentinių bylų – Kauno apygardos teismo bylos Nr. e2A-1640-273/2020 (bulvių byla) ir Kauno apygardos teismo bylos Nr. e2-470-896/2022 (žuvies byla). Laikotarpis nuo 2019 m. balandžio 18 d., kai buvo panaikintos laikinosios apsaugos priemonės UAB „Sotėja“ iškeltaje byloje, iki 2019 m. liepos 22 d., kai buvo pritaikytos laikinosios apsaugos priemonės UAB „Maistulis“ iškeltaje byloje, teismo vertinimu, skaičiuojant ieškovės patirtus nuostolius reikšmės neturi, nes, 2019 m. balandžio 18 d. panaikinus laikinąsias apsaugos priemones, preliminarioji sutartis dar nebuvo sudaryta, buvo atnaujintos pirkimo procedūros, pratęsti pasiūlymų pateikimo ir galiojimo terminai iki 2019 m. liepos 9 d. Atsakovės argumentas, kad šiuo laikotarpiu, kai nebuvo pritaikytų laikinųjų apsaugos priemonių, ieškovė galėjo jau sudaryti preliminarnią sutartį, yra nepakankamas atsakovių atsakomybei mažinti. Net jeigu ieškovė ir būtų sudariusi preliminarnią sutartį 2019 m. balandžio 18 d. – liepos 22 d., tai vėlesnės laikinosios apsaugos priemonės uždraudė preliminariosios sutarties (jeigu tokia būtų buvusi) vykdymą.
45. Jautienos ir veršienos pirkimas paskelbtas 2018 m. lapkričio 6 d., ieškovės teigimu, preliminarioji sutartis netaikant laikinųjų apsaugos priemonių turėjo būti sudaryta 2019 m. rugpjūčio 10 d., pagrindinės sutartys turėjo būti sudarytos 2019 m. rugsėjo 9 d., nes keletą kartų pasiūlymų pateikimo terminai buvo nukeliami. Faktiškai preliminarioji sutartis dėl jautienos pirkimo sudaryta 2020 m. liepos 9 d., pagrindinės sutartys turėjo būti sudarytos 2020 m. rugpjūčio 9 d. Laikinųjų apsaugos priemonių taikymas jautienos pirkimo atveju baigėsi 2020 m. gegužės 7 d. įsiteisėjus teismo sprendimui UAB „Eglėja“ inicijuotoje byloje Nr. e2-944-601/2020. Ieškovė 2022 m. rugpjūčio 25 d. patikslintu ieškinio pareiškimu sutrumpino skaičiuojamąjį laikotarpį taikydama 5 darbo dienų taisyklę, nurodydama, kad, pasibaigus laikinųjų apsaugos priemonių taikymui 2020 m. kovo 13 d., pagrįstas laikotarpis ieškovei sudaryti preliminarnią sutartį yra 5 darbo dienos, preliminarioji sutartis turėjo būti sudaryta 2020 m. kovo 20 d. Taip pat atsižvelgiant į kitose bylose teismų priimtų procesinių sprendimų konstatuotą pagrįstą 30 d. laikotarpį sudaryti pagrindines sutartis, pagrįsto nuostolių skaičiavimo laikotarpio pabaiga laikyta 2020 m. balandžio 20 d. Teismas nuostolių dėl laikinųjų apsaugos priemonių skaičiavimo laikotarpį jautienos ir veršienos pirkimuose nustatė nuo 2019 m. rugsėjo 9 d. iki 2020 m. balandžio 20 d. Aplinkybė, kad nuostolių skaičiavimo laikotarpis nesutampa su laikinųjų apsaugos priemonių galiojimo laikotarpiais, teismo vertinimu, nereikia netinkamo nuostolių skaičiavimo laiko prasme, nes sprendžiant nuostolių atlyginimo klausimą yra aktualus ne faktinis laikinųjų apsaugos priemonių taikymo laikotarpis, bet pasekmės, priežastiniu ryšiu susijusios su taikytomis laikinosiomis apsaugos priemonėmis, atsiradimo laikotarpis.
46. Teismas nurodė, kad, net ir neskyrus papildomų biudžeto asignavimų vaikų maitinimui, vidinė paskirtų asignavimų struktūra galėjo pasikeisti dėl pritaikytų laikinųjų apsaugos priemonių: daugiau išleista mėsei, mažiau liko kitiems produktams (vaisiams, daržovėms, ir kt.); arba mažiau sutaupyta lėšų ar apskritai nesutaupyta, nors tai galėjo būti padaryta, jeigu viešieji pirkimai būtų įvykę be kliūčių.
47. Teismas sutiko, kad nuostolių skaičiavimas yra hipotetinio pobūdžio, tačiau tokią ieškinio struktūrą lemia CPK 146 straipsnio 2 dalies norma, reikia modeliuoti, kokia būtų buvusi situacija netaikius laikinųjų apsaugos priemonių, kokia yra didžiausia tikimybė, kad preliminarioji ir pagrindinė sutartys būtų buvusios sudarytos konkrečiomis datomis, kad kainos būtų buvusios tokios ir t. t. Ieškovė konkrečiai nurodė, kokiais duomenimis ir kriterijais remdamasi ji sumodeliavo galėjusią būti įvykių chronologiją ir kainų struktūrą.
48. Teismas pažymėjo, kad ieškovės pasirinkta koncepcija skaičiuoti kainos skirtumą lyginant su dviejų konkurso laimėtojų pasiūlytų kainų vidurkiu nuostolių sumą ne didina, o mažina. UAB „Officeday“ pasiūlytos kiaulienos kainos buvo mažesnės negu ŽŪB „Delikatesas“, todėl, skaičiuojant pagal UAB „Officeday“ siūlytas kainas, skirtumas su realiai laikinųjų apsaugos priemonių galiojimo metu mokėtomis kainomis būtų didesnis, todėl ir ieškiniu prašoma priteisti nuostolių suma būtų didesnė. Jautienos pirkimo atveju lyginama su vieno tiekėjo, pasirašiusio preliminarnią sutartį (UAB „Officeday“), pirkime pasiūlyta kaina, nes kitų dviejų tiekėjų pasiūlymai nebuvo pratęsti. Aplinkybė, kad lyginimui ieškovė pasirinko UAB „Officeday“ pasiūlymą, kuris buvo penktas pasiūlymų eilėje, t. y. didžiausias tarp pasiūlytų kainų, teismo vertinimu, yra tik naudingesnė atsakovei, nes lyginama su didesne pasiūlyta kaina, atitinkamai skirtumas, kuris ir sudaro nuostolių sumą, gaunamas mažesnis.
49. Teismas nustatė, kad kiaulienos pirkimuose patirti nuostoliai – 45 408,87 Eur (iš ieškovės nurodytos 45 646,89 Eur sumos atimama 76,02 Eur dėl sutrumpinto nuostolių skaičiavimo laikotarpio ir 162 Eur dėl darželio „Pienė“ brangesnės pirktos mėsos pirkimo). Jautienos pirkimo atveju patirtų nuostolių suma – 13 312,19 Eur – mažintina atimant 9,48 Eur lopšelio-darželio „Kregždutė“ jautienos kumpio išlaidomis, lopšelio-darželio „Klausutis“ 33,47 Eur už įsigytą jautieną, lieka 13 269,24 Eur. Bendra priteistina suma – 58 678,11 Eur.
50. Teismas nustatė, kad ieškinys tenkintinas 99,50 proc. (prašyta priteisti 58 959,08 Eur). Ieškovė patyrė 18 254,44 Eur išlaidų advokatų teisinei pagalbai apmokėti. Teismas vertino, kad didžiąją dalį bylos medžiagos sudaro pačių darželių pateikti duomenys, kuriuos reikėjo apibendrinti, suskaičiuoti išleistas sumas, tai ieškovė galėjo atlikti savo pajėgomis. Ieškinio konstrukcija aiški, jau yra išnagrinėta keletas bylų, kuriose ieškinio pagrindas tapatus, o dalykas panašus. Situacija, kai ieškovė visuose centralizuotuose pirkimuose skirtingose bylose (su tapačiu ieškinio pagrindu) naudojasi advokatų paslaugomis, yra ydinga, todėl ieškovės prašymo priteisti bylinėjimosi išlaidų atlyginimą netenkinu.
51. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, išnagrinėjusi civilinę bylą Nr. 2 pagal ieškovės ir atsakovių apeliacinius skundus, 2023 m. balandžio 13 d. nutartimi Kauno apygardos teismo 2022 m. lapkričio 15 d. sprendimą paliko iš esmės nepakeistą, paskirstė bylinėjimosi išlaidas – priteisė ieškovei iš atsakovės UAB „Sotėja“ 2276,12 Eur, o iš atsakovės UAB „Maistulis“ – 2306,12 Eur bylinėjimosi išlaidų, patirtų bylą nagrinėjant pirmosios instancijos teisme, atlyginimo, taip pat priteisė ieškovei iš atsakovės UAB „Sotėja“ 900 Eur, o iš atsakovės UAB „Maistulis“ – 900 Eur bylinėjimosi išlaidų, patirtų bylą nagrinėjant apeliacinės instancijos teisme, atlyginimo.
52. Kolegija nurodė, kad Konkurencijos taryba 2021 m. gruodžio 14 d. nutarimu pripažino, jog UAB „Sotėja“, UAB „Selnera“, UAB

„Sanitex“, UAB „Maistulis“ ir UAB „Eglėja“, 2016–2019 m. dalyvaudamos švietimo ir socialinių įstaigų (ar jų naudai) organizuotuose maisto produktų viešuosiuose pirkimuose, sudarė konkurenciją ribojantį susitarimą dėl tarpusavio veiksmų derinimo ir suderintų komercinių pasiūlymų, įskaitant kainą, pateikimo, ir tokiu būdu pažeidė Konkurencijos įstatymo 5 straipsnio 1 dalies 1 punkto reikalavimus. Konkurencijos tarybos 2021 m. gruodžio 14 d. nutarime nurodyta, jog ūkio subjektų veiksmų derinimas viešuosiuose pirkimuose buvo tęstinio pobūdžio – veiksmas buvo derinami 101 viešajame pirkime 2016–2019 m., siekiant sudaryti sąlygas laimėti iš anksto nustatytam ūkio subjektui. UAB „Sotėja“ ir UAB „Selnera“ veiksmus derino visuose tyrimo metu nagrinėtuose viešuosiuose pirkimuose, t. y. 101 viešajame pirkime, UAB „Sanitex“ – 90, UAB „Maistulis“ – 49, o UAB „Eglėja“ – 8. Konkurencijos tarybos 2021 m. gruodžio 14 d. nutarimu draudžiamame susitarime dalyvavusiems ūkio subjektams paskirtos atitinkamo dydžio individualios baudos.

53. Nepriklausomai nuo to, kad Konkurencijos tarybos 2021 m. gruodžio 14 d. nutarime kaip bendrą konkurenciją ribojantį susitarimą sudarę asmenys nurodyti ne tik atsakovės, bet ir kiti juridiniai asmenys, nagrinėjamoje byloje šis nutarimas nėra apskundimo objektas ir teismai ieškovės pradėtoje byloje jį vertina tik kaip rašytinį įrodymą, nes jame nustatytos aplinkybės nėra ginčijamos. Neteisėtus atsakovių ir UAB „Eglėja“ veiksmus pirmosios instancijos teismas konstatavo šioms prašant taikyti laikinąsias apsaugos priemones, o ne sudarius konkurenciją ribojantį susitarimą. Konkurencijos tarybos 2021 m. gruodžio 14 d. nutarimu konstatuotas juridinių asmenų veiksmų bendrumas sudarant konkurencinį susitarimą tik pagrindžia atsakovių ir UAB „Eglėja“ veiksmų bendrumą, bet ne pagrindą taikyti solidariąją atsakomybę visiems susitarimo dalyviams, nes laikinųjų apsaugos priemonių taikymo prašė tik atsakovės ir UAB „Eglėja“.
54. Kolegija nustatė, kad nepriklausomai nuo to, ar faktiškai visą produktų kainą padengia švietimo įstaigas lankančių vaikų tėvai, ar kitos įstaigų gaunamos pajamos, lėšos, patekusios į biudžetinių įstaigų sąskaitas, negali būti laikomos įstaigas lankančių vaikų tėvų ar įstaigų lėšomis, o yra savivaldybės, kaip įstaigų savininkės, lėšos, kuriomis įstatymo pagrindu disponuoja ieškovė įsigydamą maisto produktus įstaigoms. Todėl būtent ieškovė yra subjektas, kuris galėjo nepatirti per didelį išlaidų mėsos pirkimui, įstaigoms nesant pritaikytų laikinųjų apsaugos priemonių. Žala šiuo atveju būtent ir kilo dėl to, kad atsakovių ir UAB „Eglėja“ iniciatyva pritaikytomis laikinomis apsaugos priemonėmis ieškovei sudarytos kliūtys įgyvendinti jai įstatymo priskirtą funkciją – centralizuotą maisto produktų pirkimą, taip sudarant sąlygas sutaupyti švietimo įstaigoms skiriamas lėšas šioms prekėms įsigyti.
55. Kolegija nurodė, kad nenutrūkstamas laikinųjų apsaugos priemonių taikymas šiuo atveju nėra būtinas atsakovių atsakomybės solidarumui konstatuoti, pakanka konstatuoti atsakovių veiksmų derinimą siekiant laikinųjų apsaugos priemonių taikymo ir ieškovės galimybes užbaigti centralizuotus pirkimus galimybių ribojimą. Atsakovių ir UAB „Eglėja“ bendri veiksmai leidžia konstatuoti subjektyvią bendrininkavimą, kadangi atsakovės ir UAB „Eglėja“ apie viena kitos veiksmus žinojo, juos koordinavo, o net ir nustačius, kad bendro susitarimo nebuvo, išliktų nepaneigtas objektyvusis atsakovių ir UAB „Eglėja“ bendrininkavimas, kadangi žalą ieškovei sukėlė visų šių subjektų veiksmai skirtingose bylose siekiant laikinųjų apsaugos priemonių taikymo ieškovės vykdomuose maisto produktų centralizuotuose pirkimuose. Nors UAB „Sotėja“ nedalyvavo ginčo pirkimuose, tačiau skundė tam tikras pirkimų sąlygas, prašė taikyti laikinąsias apsaugos priemones, t. y. tiesiogiai prisidėjo prie žalos ieškovei kilimo. Šiuo atveju ieškovei žala kilo ne dėl atsakovių (ne)dalyvavimo viešuosiuose pirkimuose, o dėl jų iniciatyva taikytų laikinųjų apsaugos priemonių.
56. Kolegija nustatė, kad ieškovė ieškiniu neprašė priteisti naudą, kurią konkrečios atsakovės gavo galiojant laikinosioms apsaugos priemonėms, todėl aplinkybės, kad tam tikrų laikinųjų apsaugos priemonių taikymo laikotarpiu atsakovės neturėjo galiojančių sutarčių su švietimo įstaigomis ir tam tikru laikotarpiu negavo naudos, nepanaikina galimybes taikyti atsakovėms solidariąją atsakomybę, šiai kilti šiuo atveju pakanka atsakovių ir UAB „Eglėja“ prašymais taikytų laikinųjų apsaugos priemonių ir šių subjektų veiksmų bendrumo, konkrečiai jų gauta nauda (ir apskritai, jos egzistavimas) nėra būtina sąlyga solidariajai atsakovių atsakomybei konstatuoti.
57. CPK 146 straipsnio 2 dalis ir buvimas ieškove konkrečioje byloje yra pagrindas kilti kiekvienos atsakovės atsakomybei, o nustatytas atsakovių ir UAB „Eglėja“ veiksmų bendrumas yra pagrindas atsakovių solidariajai atsakomybei, kuriai kilti netrukdo dalyvavimas ieškovo statusu ne visose bylose, kuriose buvo taikomos ginčo laikinosios apsaugos priemonės. Esminę reikšmę turi duomenų visuma, kuri atskleidžia atsakovių bendrą sumanymą ir veiksmus nepagrįstai stabdyti ginčo centralizuotus pirkimus, kad atsakovė arba su ja susiję subjektai galėtų toliau tiekti įstaigoms mėsos produktus brangiau, nei jie galėtų būti įsigjami centralizuotų pirkimų būdu sudarius naujas sutartis palankesnėmis kainomis. Šiuo atveju nustatyta, kad atsakovės ir UAB „Eglėja“ bendrais suderintais veiksmais padarė žalą ieškovei. Įstatymo nustatytos prezumpcijos (CK 6.6 straipsnio 3 dalis) atsakovės nepaneigia. Nė viena atsakovė neginčija, kad jų neteisėti veiksmai egzistuoja, tačiau nesutinka su pirmosios instancijos teismo išvadomis dėl praeitinio ryšio ir žalos.
58. Laikinųjų apsaugos priemonių taikymo laikotarpis nebūtinai turi sutapti su žalos skaičiavimo laikotarpiu. Nors laikinosios apsaugos priemonės kiaulienos pirkime pradėtos taikyti nuo 2018 m. gruodžio 6 d., o jautienos pirkime – nuo 2018 m. gruodžio 5 d., bet ieškovės žala, kaip šių priemonių taikymo rezultatas, kilo vėliau, numatytu laiku dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo neužbaigus viešųjų pirkimų procedūrų ir turint įsigyti mėsos produktus aukštesne kaina. Ieškovės pateikti įrodymai (preliminarijos ir pagrindinės sutartys) bei skaičiavimai patvirtina, kad ieškovė preliminarinių ir pagrindinių sutarčių sudarymo terminus apskaičiavo atsižvelgdama į tai, kiek faktiškai užtruko jos vykdytos pirkimo procedūros (neprašydama priteisti žalos atlyginimo už dienų skaičių, kai vyko pirkimų procedūros netaikant laikinųjų apsaugos priemonių), o žalos atlyginimo prašo už skaičių dienų, kada galiojo atsakovių ir UAB „Eglėja“ prašymais taikytos laikinosios apsaugos priemonės. Atsižvelgiant į tai, kad atsakovėms taikoma solidarioji atsakomybė, kiekviena iš atsakovių atsako ir už kitos atsakovės bei UAB „Eglėja“ prašymais taikytų laikinųjų apsaugos priemonių galiojimo trukmę bei dėl to kilusius ieškovės nuostolius. Kuri bendrovė prašė taikyti laikinąsias apsaugos priemones, kokių metu ir kiek laiko šios buvo taikomos, būtų aktualu tik nustačius, kad atsakovių atsakomybė dalinė.
59. Teismo nustatytas ir pritaikytas 30 d. laikotarpis pagrindinėms sutartims sudaryti nustato atsakovių atsakomybės ribas, kadangi net ir konkrečiai švietimo įstaigai užtruko ilgiau sudaryti konkrečią pirkimo sutartį papildoma žala nėra skaičiuojama už ilgesnį nei 30 d. laikotarpį, o įstaigoms pasirašius pagrindines sutartis anksčiau, papildoma žala nuo tos datos pagal ieškovės pateiktas nuostolių lenteles nebėra skaičiuojama, taigi atsižvelgiant į trumpesnį nei 30 d. laikotarpį pagrindinei sutartiai sudaryti ir atsakovėms už ilgesnį laikotarpį atsakomybė nekylo. Atsakovių iniciatyva pritaikytų laikinųjų apsaugos priemonių pasekmės paaiškėjo tik panaikinus visas atsakovių prašymų pagrindu taikytas laikinąsias apsaugos priemones ir pabaigus centralizuotus pirkimus bei sudarius preliminarias ir pagrindines sutartis. Į šių laikotarpių skirtumus atsižvelgta ieškovės pateiktose nuostolių skaičiavimo lentelėse ir ieškovės nuostoliai apskaičiuoti atsižvelgiant į tai, kiek faktiškai kiekviena konkreči įstaiga turėjo įsigyti mėsos produktų brangiau nei pirkimo procedūroms įvykus be trukdžių. Be to, pirmosios instancijos teismas atsižvelgė ir į nustatytus ieškovės nurodyto nuostolių skaičiavimo netikslumus.
60. Laikinųjų apsaugos priemonių taikymo laikotarpiai neturi sutapti su žalos skaičiavimo ir atsiradimo laikotarpiais (CPK 146 straipsnio 2 dalis). Taigi reikšminga nustatyti nuostolių priežastinį ryšį su taikytomis laikinosiomis apsaugos priemonėmis, o ne nuostolių kilimą būtent laikinųjų apsaugos priemonių taikymo laikotarpiu. Nuo 2019 m. balandžio 22 d. iki 2019 m. liepos 21 d. laikinosios apsaugos priemonės negaliojo, tačiau šiuo metu ieškovė vykdo kiaulienos pirkimo procedūras, todėl preliminarioji pirkimo sutartis šiuo laikotarpiu negalėjo būti sudaryta.
61. Jautienos ir veršienos pirkimuose atsakovės nurodomu 2019 m. spalio 17 d. iki 2019 m. lapkričio 20 d. laikotarpiu pirkimo procedūros užtruko dėl bendrai su atsakovėmis veikusios UAB „Eglėja“ veiksmų (teikė pretenzijas, prašė teismo taikyti laikinąsias apsaugos priemones), todėl nėra pagrindo teigti, kad ieškovė nepagrįstai delsė sudaryti preliminarias sutartis ir atsakovės nėra atsakingos ir už minėtu laikotarpiu ieškovės apskaičiuotą žalą.
62. Ieškovės reikalaujami atlyginti nuostoliai (žala) buvo skaičiuojami iki pagrindinių sutarčių sudarymo dienos, o jų sudarymas iš karto po preliminarinių sutarčių sudarymo objektyviai neįmanomas dėl švietimo įstaigų su tiekėjais sudarytų galiojančių mėsos tiekimo sutarčių nutraukimo terminų. Kadangi ieškovė kilusią žalą suskaičiavo iki pagrindinių sutarčių sudarymo, būtent toks skaičiavimo būdas atitinka faktinius ieškovės nuostolius, todėl toks skaičiavimo būdas laikytinas pagrįstu bei atitinkančiu ir atsakovių interesus.

63. Ieškovei kilę nuostoliai yra tiesioginiu priežastiniu ryšiu susiję su atsakovių ir UAB „Egilėja“ veiksmis (nebūtų kilę, jeigu nebūtų buvusios taikytos laikinosios apsaugos priemonės), nėra teisiskai pernelyg nutolę nuo atsakovių ir UAB „Egilėja“ neteisėtų veiksmų, atsakovės galėjo numatyti, kad joms gali tekti atlyginti ieškovės patirtus nuostolius laikinųjų apsaugos priemonių taikymo laikotarpiu brangiau įsigyjant mėsos produktus.
64. Pirmosios instancijos teismas ieškovei priteisė atlyginti 58 678,11 Eur dydžio nuostolius dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, juos sudaro maisto produktų kainų skirtumas, t. y. ieškovės turėtos didesnės (papildomos) išlaidos (tiesioginiai nuostoliai), kurių ši nebūtų patyrusi, jeigu ne atsakovių ir UAB „Egilėja“ neteisėti veiksmai, o ne ieškovės negauta nauda (netiesioginiai nuostoliai). Šios išlaidos realios, pagrįstos ieškovės pateiktais dokumentais, kurie pagrindžia tiek tokių mėsos gaminių įsigijimo poreikį, tiek kiekį, kainą ir apmokėjimo faktą. Teisėjų kolegija pažymėjo, kad šiuo atveju ieškovės pasirinktas jos nuostolių apskaičiavimo būdas yra realus ir tinkamas.
65. Ieškovės patirti nuostoliai gali būti vertinami kaip patirtos išlaidos, nes: 1) ieškovė, vykdydama centralizuotus pirkimus, siekė ir numatė, kad mėsos gaminiai juos švietimo įstaigoms perkant centralizuoto pirkimo metu sudarytomis pagrindinėmis sutartimis leis ieškovei pirkti mėsos produktus geresnėmis kainomis nei šiuos perkant pagal senas su tiekėjais sudarytas ir galiojančias sutartis ar decentralizuotu būdu; 2) ieškovė galėjo pagrįstai tikėtis, kad pirkimo procedūroms vykstant sklandžiai (tiekėjams nesiimant priemonių pirkimų procedūroms neteisėtai stabdyti) ieškovė, pabaigus pirkimo procedūras, nepatirs daugiau išlaidų mėsos produktams įsigyti, nei jų reikės mėsos produktus įsigyjant centralizuotų pirkimų būdu; 3) ieškovė didesnes mėsos produktų pirkimo įstaigoms išlaidas patyrė dėl atsakovių ir UAB „Egilėja“ neteisėtų veiksmų prašant taikyti laikinas apsaugos priemones.
66. Kiaulienos pirkimo atveju buvo trys tiekėjai, pasiūlę mažiausią kainą (didėjimo tvarka): UAB „Egilėja“, UAB „Officeday“ ir ŽŪB „Delikatesas“. Tačiau ieškovė nuostolius galėjo apskaičiuoti tik pagal dviejų tiekėjų (UAB „Officeday“ ir ŽŪB „Delikatesas“) pasiūlytas kainas, kadangi UAB „Egilėja“ tinkamai nepratęsė savo pasiūlymo galiojimo ir todėl jos pasiūlymas buvo atmestas. Be to, tiekėjų UAB „Officeday“ ir ŽŪB „Delikatesas“ pasiūlytos kainos buvo didžiausios iš trijų geriausių kainą pasiūliusių tiekėjų, todėl neskaičiuojant ieškovės nuostolių pagal trečio tiekėjo – UAB „Egilėja“ – pasiūlytas kainas, ieškovės nuostolių suma mažėja, tai atitinka ir atsakovių interesus. Ieškovė nuostolius apskaičiavo pagal pirkime dalyvavusių ir pasiūlymų eilėje nurodytų bei neatmestus pasiūlymus pateikusių tiekėjų nurodytas kainas, todėl neaktuali, kuris iš dviejų tiekėjų pasiūlė didesnę ar mažesnę konkretaus produkto kainą, kadangi ieškovės nuostoliai vis vien skaičiuojami pagal jų didumą.
67. Jautienos pirkimo atveju vieno tiekėjo, kuris pasiūlymų eilėje liko penktas, pasiūlymo kainų naudojimas ieškovės nuostoliams pagrįsti atitinka atsakovių interesus ir nereikia, kad žala apskaičiuota netinkamai. Jautienos pirkime aktualius pasiūlymus pateikę tiekėjai buvo (kainos didėjimo tvarka): UAB „Egilėja“, UAB „Maistulis“ ir UAB „Officeday“. UAB „Egilėja“ ir UAB „Maistulis“ tinkamai nepratęsė savo pasiūlymų galiojimo ir todėl jų pasiūlymai buvo atmesti. Todėl ieškovė nuostolius galėjo apskaičiuoti tik pagal vieno tiekėjo (UAB „Officeday“) pasiūlymą. Kuo žemiau pasiūlymų eilėje yra tiekėjas, tuo mažiau nuostolių apskaičiuojama.
68. Šiuo atveju teisinga ieškovės patirtus nuostolius skaičiuoti pagal 2019 m. balandžio 26 d. pasiūlytus įkainius pirkimuose, kadangi šių pasiūlymų turinys pakankamai tiksliai atspindi ieškovės vykdytų centralizuotų pirkimų metu siektų nupirkti mėsos produktų kainą. Preliminariųjų sutarčių sudarymo terminai apskaičiuoti įvertinus, kiek centralizuotų pirkimų vykdymas užtruko apskritai (įskaitant laikinųjų apsaugos priemonių galiojimo laikotarpius), ir atėmus skaičių dienų, kuriomis buvo taikomos laikinosios apsaugos priemonės. Likęs dienų skaičius objektyviausiai atspindi, kiek, labiausiai tikėtina, būtų trukusios centralizuotų pirkimų procedūros iki pagrindinių sutarčių sudarymo.
69. Dėl ieškovės bylinėjimosi išlaidų atlyginimo kolegija nurodė, kad pirmosios instancijos teismo argumentai nėra pakankami tam, kad paneigtų ieškovės, nors ir turinčios reikiamą kompetenciją ir Teisės ir konsultavimo skyriaus teisininkus, teises naudotis advokatų paslaugomis ir prašyti priteisti tokių išlaidų atlyginimą. Įvertinus byloje susiklosčiusią situaciją, bent dalies patirtų išlaidų atlyginimo ieškovei turėjo būti priteista.
70. Pagal pirmosios instancijos teismui pateiktą detalizaciją, ieškovė už pradinio ieškinio parengimą sumokėjo 9732,68 Eur. Kadangi ieškovės išlaidos pradiniam ieškiniiui parengti viršija pagal Rekomendacijas apskaičiuojamą maksimalią už ieškinio parengimą priteistiną sumą, ieškovei už pradinio ieškinio parengimą priteistina suma mažintina iki maksimalios pagal Rekomendacijas priteistinos sumos – 3995,25 Eur. Ieškovė 2022 m. kovo 1 d. pateikė patikslintą ieškinį ir pradinio ieškinio pagrindą bei dalyką pakoregavo atsižvelgdama į tai, kad UAB „Egilėja“ buvo išregistruota. Kita ieškinio dalis iš esmės išliko ta pati kaip ir pradinio ieškinio. Ieškovė už patikslinto ieškinio parengimą prašė priteisti 8000,62 Eur išlaidų advokatų teisei pagalbai atlyginti, tačiau šios išlaidos aiškiai per didelės, atsižvelgiant į tai, kokius ieškinio pakeitimus dėl UAB „Egilėja“ išregistravimo ieškovei teko atlikti. Už patikslintą ieškinį ieškovei priteistina išlaidų advokato pagalbai suma apskaičiuotina ne pagal Rekomendacijų 8.2 papunktį (kaip už ieškinį), o pagal Rekomendacijų 8.16 papunktį, kaip už kitą dokumentą, kuriame pareikštas prašymas, reikalavimas, atskirtimai ar paaiškinimai. Tokiu atveju ieškovei priteistinas maksimalus užmokestis už patikslinto ieškinio parengimą sudarytų 639,24 Eur (0,4 koeficientas x 1598,10 Eur). Ieškovė taip pat prašė priteisti 521,14 Eur išlaidų advokatų pagalbai už pareiškimo dėl ieškinio patikslinimo parengimą atlyginimo. Šiame dokumente pateikti argumentai dėl ieškinio tikslinimo poreikio iš esmės nurodomi ir patikslintame ieškinyje, visi patikslinto ieškinio ir pareiškimo dėl ieškinio patikslinimo argumentai galėjo būti pateikti viename dokumente (patikslintame ieškinyje) ir šiuo atveju yra dirbtinai išskirti į du procesinius dokumentus. Todėl kolegija nepriteisė ieškovei jos išlaidų už pareiškimo dėl ieškinio patikslinimo parengimą atlyginimo.
71. Kolegija konstatavo, kad ieškovės ieškinys patenkintas 99,52 proc., todėl ieškovei priteistinas bylinėjimosi išlaidų atlyginimas proporcingai patenkintų ieškinio reikalavimų daliai – 4612,24 Eur (99,52 proc. x (3995,25 Eur + 639,24 Eur) (CPK 93 straipsnio 2 dalis). Taigi ieškovės apeliacinis skundas tenkintinas iš dalies ir sprendimo dalis dėl bylinėjimosi išlaidų paskirstymo tikslintina, ieškovei lygionis dalimis priteisiant po 2306,12 Eur iš kiekvienos atsakovės. Pirmosios instancijos teismas atsakovei UAB „Šotėja“ iš ieškovės priteisė 30 Eur bylinėjimosi išlaidų atlyginimo, kuris įskaitytinas į ieškovės priteistiną išlaidų atlyginimą.

III. Kasacinių skundų ir atsiliepimų į juos teisiniai argumentai, pareiškimai dėl prisidėjimo prie kasacinių skundų

72. Kasacinių skundų civilinėje byloje Nr. 1 atsakovė UAB „Šotėja“ prašo panaikinti Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2023 m. kovo 2 d. nutarties dalį, kuria paliktas nepakeistas Kauno apygardos teismo 2022 m. liepos 22 d. sprendimas, kuriuo priteista ieškovei solidariai iš atsakovių 85 246,73 Eur žalos atlyginimo, 5 proc. metinės procesinės palūkanos, ir priimti naują sprendimą – ieškinį, pareiktą abiem atsakovėms, atmesti, priteisti iš ieškovės 1504 Eur žyminio mokesčio ir kitų bylinėjimosi išlaidų atlyginimą. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:

72.1. Pagal kasacinio teismo praktiką asmens, kuris neprasė taikyti laikinųjų apsaugos priemonių byloje, atsakomybė be kaltės dėl pritaikytos laikinosios apsaugos priemonės sukeltos žalos nėra galima nesant asmens neteisėtų veiksmų, kaip būtiniosios atsakomybės sąlygos (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. spalio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-335/2013). Teismai, priteisdami iš UAB „Šotėja“ 85 246,73 Eur ieškovės negautą naudą, nusprendė, kad UAB „Šotėja“ turi atsakyti be kaltės, be kita ko, dėl UAB „Maistulis“ byloje Nr. 1130 pateikto prašymo taikyti laikinas apsaugos priemones. Po laikinosios apsaugos priemonės byloje Nr. 2046 panaikinimo ieškovė pakeitė specifikaciją, todėl UAB „Maistulis“ nusprendė kreiptis į teismą praėjus beveik mėnesiui nuo bylos Nr. 2046 išnagrinėjimo. Teismai pritaikė solidariąją deliktinę atsakomybę konstatavę atsakovių veiksmų bendrumą pasekmių atžvilgiu, tačiau solidariosios atsakomybės taisyklė deliktinės atsakomybės kontekste taikoma tik tuo atveju, jei nėra protoingo pagrindo priskirti jos

atskiras dalis konkrečioms asmenims (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. liepos 3 d. nutarties civilinėje byloje Nr. 3K-3-429-313/2015). Teismai nusprendė, kad nėra protingo pagrindo priskirti ieškovės įrodinėjamos negautos naudos dalis atsakovėms, nors ieškinyje, be kita ko, buvo išdėstyta alternatyvus reikalavimas, kuriuo ieškovė tiksliai nurodė iš kiekvienos atsakovės priteistinos negautos naudos dalį. Skundžiamoje nutartyje nėra nė vieno argumento, kodėl negali būti taikoma dalinė deliktinė atsakomybė, nors tai prieštarauja kasacinio teismo praktikai (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. balandžio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-192-219/2016).

72.2. Teismai preziumavo atsakovių solidariąją deliktinę atsakomybę vadovaudamiesi nesąžiningos konkurencijos aplinkybėmis, tačiau Konkurencijos taryba nenustatė asmenų grupės ar kelių jos narių bendro susitarimo dėl žalos ieškovei padarymo atskirose bylose, prašant stabdyti pirkimo procedūrą. Ūkio subjektų solidariąją deliktinę atsakomybę dėl nesąžiningos konkurencijos nustato specialiosios Konkurencijos įstatymo 16 straipsnio 1 dalies 2 punkto, 45 straipsnio 1 dalies, 46 straipsnio 1 dalies nuostatos. Teismai šalių ginčo nekildino iš konkurencijos teisinių santykių, nes tai būtų reikšę būtinybę keisti atsakovių sąrašą, jį papildant kitais Konkurencijos tarybos nustatytais pažeidėjais – UAB „Selnera“ ir UAB „Sanitex“ (UAB „Eglėja“ šiuo metu likviduota).

72.3. Pagal kasacinio teismo praktiką laikinųjų apsaugos priemonių byloje, kurioje buvo atmestas ieškiny, pritaikymas savaime nereiškia žalos skolininkui (atsakovui) padarymo. Gali būti atlyginami tik tie realūs ieškovo patirti nuostoliai, kurie susidarė kaip laikinųjų apsaugos priemonių taikymo kitoje byloje tiesioginė pasekmė. Praradinams atsirasti svarbu įvertinti laikinųjų apsaugos priemonių taikymo apimtį ir trukmę (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. spalio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-335/2013; 2023 m. sausio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-68-378/2023). Taigi, jeigu nukentėjusysis nurodo, kad neigiamos pasekmės kilo ne laikinųjų apsaugos priemonių galiojimo metu, o vėliau, tai turi būti įvertintas tokios pozicijos pagrįstumas. Teismai nenurodė, kodėl faktas, kad pirmosios laikinosios apsaugos priemonės taikymo trukmė apskritai nėra susijusi su ieškovės nurodyta negautos naudos kilimo trukme, nepaneigia priežastinio ryšio kaip UAB „Sotėja“ atsakomybės kilimo sąlygos. Teismai preziumavo priežastinį ryšį, priteisdami ieškovei jos sukurtą negautą naudą.

72.4. Ieškovė tvirtino, kad dėl laikinųjų apsaugos priemonių ji prarado galimybę sutaupyti, t. y. negavo konkrečios naudos, kurią tariamai buvo suplanavusi gauti, jeigu pirkimas vyktų be stabdymų. Kasacinis teismas yra suformulavęs, kokios turėtų būti nustatytos ir įvertintos aplinkybės, galinčios turėti reikšmės nustatant negautos naudos faktą ir jų dydį (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2023 m. sausio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-68-378/2023), tačiau apeliacinės instancijos teismas nenustatė poreikio nustatyti negautos naudos. Tai patvirtina, kad apeliacinės instancijos teismas neatliko ieškovės pasitelkto žalos apskaičiavimo metodo analizės, neįvertino, ar ieškovė iš anksto buvo suplanavusi iš laiku įvykstančio pirkimo gauti 91 580,10 Eur naudą, ar negautos naudos nustatymo metodas atitinka pirkimo sąlygas. Metodas yra grindžiamas teorine kaina, kurią darželiai būtų sumokėję už žuvies produktus, jeigu ne laikinosios apsaugos priemonės. Iš UAB „Sotėja“ priteistos negautos naudos hipotetinių pobūdį rodo tai, kad metodo pagrįstumo esminė sąlyga – į palyginimą įtraukiami decentralizuoti pirkimai turi atitikti Pirkimo sąlygas (t. y. būti tapatūs planuotiems centralizuotiems pirkimams) ir jie turi būti pagrįsti aiškiais, Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimo įstatymą (toliau – VPĮ) atitinkančiais dokumentais.

72.5. Apeliacinės instancijos teismas nukrypo nuo kasacinio teismo išaiškinimo, kad teismas privalo įvertinti, ar viešojo administravimo subjektas įrodė teisinės pagalbos išlaidų būtinumą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. spalio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-401-916/2016). Ieškovė nusprendė, kad tarp jos skyriuje dirbančių 24 teisininkų nėra nė vieno, kuris galėtų jai atstovauti teisme, todėl bylą vedė per advokatų kontorijoje „Ellex Valūnas ir partneriai“ dirbančius 2 advokatus. Apeliacinės instancijos teismas sutapatino asmens teisę į teisminę gynybą, teisę turėti advokatą ir teisę gauti bylinėjimosi išlaidų atlyginimą, nors šios teisės CPK yra atribotos. Apeliacinės instancijos teismas nenurodė: 1) kokių skaičiavimų ir motyvų pagrindu 5000 Eur priteisiama ieškovei; 2) kodėl ieškovė negalėjo išvengti 5000 Eur išlaidų, pasitelkdama skyriaus darbuotoją (-ų) teisinę pagalbą; neįvertino 15 289,09 Eur išlaidų pagal Rekomendacijas, UAB „Sotėja“ 2022 m. rugsėjo 12 d. atsiliepime išdėstytus argumentus.

73. Atsakovė UAB „Maistulis“ pareiškimu dėl prisidėjimo prie kasacinio skundo civilinėje byloje Nr. 1 prašo kasacinį skundą tenkinti ir panaikinti Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2023 m. kovo 2 d. nutarties dalį, kuria paliktas nepakeistas pirmosios instancijos teismo sprendimas priteisti ieškovei solidariai iš atsakovių 85 246,73 Eur žalos atlyginimo, 5 proc. metines procesines palūkanas, ir priimti naują sprendimą – ieškinį atmesti, priteisti iš ieškovės bylinėjimosi išlaidų atlyginimą.

74. Ieškovė atsiliepimu į kasacinį skundą civilinėje byloje Nr. 1 prašo atsakovės UAB „Sotėja“ kasacinį skundą atmesti ir Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2023 m. kovo 2 d. nutartį palikti nepakeistą, priteisti iš atsakovės kasaciniame teisme patirtų bylinėjimosi išlaidų atlyginimą. Atsiliepime nurodomi šie argumentai:

74.1. Laikinųjų apsaugos priemonių taikymo laikotarpiu individualias sutartis su įstaigomis dėl žuvies pirkimo vykdė abi atsakovės, kurios buvo suinteresuotos pirkimo sustabdymu, nes gavo realios naudos. Atsakovės yra susiję asmenys, derinę tarpusavio veiksmus ieškovės atžvilgiu dalyvaudami (vėliau skusdami atitinkamus sprendimus) centralizuotuose maisto produktų įstaigoms pirkimuose ir turėdami bendrą tikslą – gauti bendrą naudą iš suderintų neteisėtų veiksmų. Atsakovių veiksmų tarpusavio derinimą ir egzistavusį susitarimą patvirtina sistemingi ir paeilii jų atliekami veiksmai ne tik žuvies centralizuotame pirkime, bet ir kitų maisto produktų – bulvių, kiaušienos, jautienos ir veršienos, paukštienos, vaisių ir daržovių – centralizuotuose pirkimuose, jų neteisėtumą ieškovės atžvilgiu konstatavo tiek Alytaus apylinkės teismas civilinėje byloje Nr. e2-410-1060/2020, tiek Kauno apygardos teismas civilinėje byloje Nr. e2-814-638/2022, tiek Konkurencijos taryba 2021 m. gruodžio 14 d. nutarimu.

74.2. UAB „Sotėja“ inicijuotoje civilinėje byloje, kurioje jos prašymu buvo pritaikytos laikinosios apsaugos priemonės, ieškiny buvo atmestas. Pagal kasacinio teismo praktiką vien ieškinio atmetimo faktas yra savarankiškas ir savaime pakankamas pagrindas konstatuoti UAB „Sotėja“ veiksmų, sąmoningai stabdant centralizuoto pirkimo vykdymą, neteisėtumą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. birželio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-198-378/2021; kt.). Nuostolių dėl ieškovės atžvilgiu taikytų laikinųjų apsaugos priemonių atsirado po jų taikymo, o ne jų taikymo metu, tačiau tai nepaneigia priežastinio ryšio tarp UAB „Sotėja“ neteisėtų veiksmų ir ieškovei padarytos žalos. CPK 146 straipsnio 2 dalyje nėra nustatyta, kad tokio pobūdžio nuostoliai turi būti patirti tik būtent konkrečių laikinųjų apsaugos priemonių taikymo laikotarpiu.

74.3. Abi atsakovės savo neteisėtais veiksmais sukūrė ir prisidėjo prie kilusios žalos, būtent kad preliminarioji sutartis centralizuotame pirkime buvo sudaryta tik 2019 m. birželio 25 d., o žuvies pirkimas mažesnėmis kainomis realiai buvo galimas tik nuo 2019 m. liepos 25 d.

74.4. Susumavus abiejose bylose taikytų laikinųjų apsaugos priemonių galiojimo dienas, nustatyta, kad jos galiojo 287 dienas. Ieškovė šiuo laikotarpiu objektyviai negalėjo užbaigti centralizuoto pirkimo procedūrą, o įstaigos – pradėti pirkti žuvį mažesne kaina. Atitinkamai nuostolių apskaičiavimo laikotarpio pabaiga ieškove laikė 2019 m. liepos 25 d., t. y. nuo 2018 m. spalio 11 d. (momentas, nuo kurio turi būti skaičiuojami patirti nuostoliai) priskaičiavus 287 dienas, kai faktiškai buvo taikytos laikinosios apsaugos priemonės. Atsižvelgdami į atsakovių kritiką, kad ieškovei nereikėjo 2 mėnesių ir 16 dienų nuo laikinųjų apsaugos priemonių antroje byloje panaikinimo pagrindinėms sutartims sudaryti, teismai nuostolių apskaičiavimo laikotarpį sutrumpino iki 2019 m. birželio 17 d.

74.5. Ieškovė prašė priteisti iš atsakovių tiesioginių nuostolių, t. y. realiai patirtų didesnių išlaidų maisto produktams įsigyti, kurių dydį sudaro kainų skirtumas, atlyginimą. Taigi, priteisti nuostoliai negali būti laikomi negautomis pajamomis. Net jei dėl kokių nors priežasčių ieškovės byloje prašyti priteisti nuostoliai teismo būtų pripažinti negautomis pajamomis, jie visškai atitinka šiai nuostolių rūšiai keliamus kriterijus. Be to, ieškovės nuostoliai yra realūs bei pagrįsti byloje esančiais įrodymais. Centralizuotu būdu žuvies įstaigoms perkama pigiau, o dėl atsakovių iniciatyva ir prašymu pritaikytų laikinųjų apsaugos priemonių centralizuotas pirkimas buvo atidėtas, dėl to atitinkamai

laikotarpiu realiai patirtos didesnės išlaidos maisto produktams įsigyti; nuostolių dydį sudaro kainų skirtumas. Civilinėje teisėje (pvz., CK 6.258 straipsnio 5 dalis) ir teismų praktikoje kainų skirtumas pripažįstamas ir gan plačiai taikomas nuostolių apskaičiavimo būdas (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. gegužės 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-304-684/2015; kt.).

74.6. Apskaičiuojant nuostolius įstaigų įsigytos žuvies kainos (objektyvios ir realiai įstaigų patirtos išlaidos) buvo lyginamos su centralizuoto pirkimo realiais į kainiais, o analogiškos žuvys – pagal pavadinimą ir kainą su paskutinėje centralizuoto pirkimo 2018 m. gruodžio 5 d. specifikacijoje nurodytomis analogiškomis žuvų rūšimis. Didžiausią kainą pasiūliusio tiekėjo įkainių taikymas nebūtų palankus atsakovėms, o mažiausią kainą pasiūliusio tiekėjo įkainių taikymas – ieškovei. Atitinkamai preliminarįjį sutartį sudariusių dviejų tiekėjų įkainių vidurkių taikymas ir situacijos modeliavimas yra pagrįstas, sąžiningas bei objektyvus, ypač atsižvelgiant į tai, kad didžiausia ir mažiausia kaina (kurių vidurkis buvo taikytas) yra pagrįstos preliminarįjį sutartimi ir paskutine 2018 m. gegužės 5 d. specifikacija.

74.7. Neteisėti atsakovių veiksmai pasireiškė nepagrįstų bylų inicijavimu bei nuostolius sukeliančių laikinųjų apsaugos priemonių taikymu, atsakovėms siekiant sustabdyti ieškovės vykdomas centralizuoto pirkimo procedūras ir prailginti atsakovių bei su jomis susijusiųmonių su įstaigomis decentralizuotu būdu sudarytų sutarčių vykdymą. Abiejų šių atsakovių veiksmai lėmė, kad preliminarįjį sutartį centralizuotame pirkime buvo sudaryta tik 2019 m. birželio 25 d., o žuvies pirkimas mažesniais kainomis realiai buvo galimas tik nuo 2019 m. liepos 25 d. (ir iki šios dienos žuvis turėjo būti perkama už didesnę kainą). Todėl, atsižvelgiant į kasacinio teismo praktiką, atsakovių solidarioji atsakomybė taikyta pagrįstai (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. kovo 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-118-219/2015).

74.8. Ne Konkurencijos tarybos 2021 m. gruodžio 14 d. nutarimu konstatuoti nesąžiningos konkurencijos veiksmai, o šioje byloje ir nurodytame nutarime nustatyti faktų visuma bei jų tarpusavio ryšys leido daryti išvadą, jog atsakovės veikė bendrai, iš anksto susitarusios derinti savo veiksmus ir turėdamos tikslą gauti naudą iš suuderintų neteisėtų veiksmų, dalyvaujant centralizuotuose pirkimuose.

74.9. Net individualių veiksmų atlikimas savaime nepaneigia pagrindo taikyti solidariją atsakovių atsakomybę. Vadovaujantis CK 6.279 straipsnio 1 dalimi ir kasacinio teismo praktika, solidarijai dviejų asmenų atsakomybei kilti nebūtina, kad abu atsakovai būtų atlikę bendrus veiksmus (subjektyvus bendrininkavimas), bet pakanka ir atvejo, kai žala atsiranda tik dėl kelių atskirų, pavienių priežasčių sąveikos (objektyvusis bendrininkavimas) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. gruodžio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-342-611/2020; kt.). Abiem atvejais atsakomybė yra solidarioji dėl visos ieškovės patirtos ir teismui jai priteistos 85 246,73 Eur nuostolių sumos. Tai, kad laikinosios apsaugos priemonės taikytos paeiliui, o atsakovės vedė bylas individualiai (nors atsakovės buvo atstovaujamos tų pačių teisininkų), neužkerta kelio jų veiksmų vertinti bendrai ir (ar) kilti jų solidarijai atsakomybei. Kadangi nuostolių kilimo ir apskaičiavimo laikotarpis šiuo atveju nesutampa su laikinųjų apsaugos priemonių taikymo laikotarpiu, šiuo atžvilgiu yra sudėtinga atskirti kiekvienos iš atsakovių individualiai ieškovei padarytos žalos dalį.

74.10. Ieškovės patirtų bylinėjimosi išlaidų atlyginimo nepriteisimas paneigtų fundamentalią jos teisę į teisminę gynybą bei teisę turėti advokatą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gruodžio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-443-969/2017; kt.). Viešojo administravimo subjektai, kaip ir kiti Lietuvos teisės subjektai, turi neribotą teisę pagal Konstituciją ir įstatymus būti atstovaujamiems bei naudotis advokatų ir advokatų padėjėjų paslaugomis (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gruodžio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-443-969/2017). Ieškovės sprendimas dėl advokatų pagalbos pasitelkimo priklauso ieškovės, kaip viešojo administravimo subjekto, vidaus administravimo sričiai. Šią viešojo administravimo funkciją gali atlikti tik pats viešojo administravimo subjektas ir atitinkami jo tarnautojai ar darbuotojai, o ne teismas, nes taip būtų pažeistas konstitucinis valdžių padalijimo principas. CPK neįpareigoja ieškovės teikti teismui duomenis apie Teisės ir konsultavimo skyriaus užimtumą, nors tokia informacija byloje pateikta su apeliaciniu skundu. Ieškovės naudai priteisdamas bylinėjimosi išlaidų atlyginimą apeliacinės instancijos teismas atsižvelgė į Rekomendacijas. Nepaisant byloje suteiktų paslaugų apimties, ieškovei buvo priteistas mažesnis, nei realiai patirta bylinėjimosi išlaidų atlyginimas, be to, vertinant vienam, o ne dviem advokatams sumokėtas sumas.

75. Kasaciniu skundu atsakovė UAB „Sotėja“ civilinėje byloje Nr. 2 prašo panaikinti Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2023 m. balandžio 13 d. nutarties dalį, kuria paliktas nepakeistas Kauno apygardos teismo 2022 m. lapkričio 15 d. sprendimas, kuriuo priteista ieškovei solidarai iš atsakovių 58 678,11 Eur žalos atlyginimo, 5 proc. metinės procesinės palūkanos, ir priimti naują sprendimą – ieškinį, pareikštą abiem atsakovėms, atmesti, priteisti iš ieškovės 1106 Eur žyminio mokesčio ir kitų bylinėjimosi išlaidų, patirtų iki skundo išnagrinėjimo, atlyginimą. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:

75.1. Teismai, konstatuodami UAB „Sotėja“ neteisėtus veiksmus dėl UAB „Maistulis“ ar UAB „Egilėja“ prašymu teismo pritaikytų laikinųjų apsaugos priemonių, nukrypo nuo kasacinio teismo išaiškinimo, kad CPK 146 straipsnio 2 dalyje yra įtvirtinta procesą civilinėje byloje pralaimėjusios šalies civilinė atsakomybė, kurios tikslas – atlyginti procesą laimėjusiai šaliai nuostolius, atsiradusius dėl pralaimėjusios šalies prašymu taikytų laikinųjų apsaugos priemonių (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. birželio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-198-378/2021). Pagal kasacinio teismo praktiką asmens, kuris neprašė laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, atsakomybė be kaltės dėl jomis sukeltos žalos nėra galima dėl neteisėtų veiksmų, kaip būtinosios atsakomybės sąlygos, nebuvimo (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. spalio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-335/2013; kt.). Solidariosios atsakomybės taisyklė deliktinės atsakomybės kontekste taikoma tik tuo atveju, jei nėra protingo pagrindo priskirti jos atskiras dalis konkreitiems asmenims (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. liepos 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-429-313/2015). Teismai nusprendė, kad nėra protingo pagrindo priskirti ieškovės įrodinėjamus negautos naudos dalis atsakovėms, UAB „Egilėja“, nors ieškinyje, be kita ko, buvo išdėstyta alternatyvus reikalavimas, kuriuo ieškovei tiksliai nurodė iš kiekvienos atsakovės priteistinos negautos naudos dalį. Skundžiamoje nutartyje nėra nė vieno argumento, kodėl negali būti taikoma dalinė deliktinė atsakomybė, nors tai prieštarauja kasacinio teismo praktikai (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. balandžio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-192-219/2016).

75.2. Nors prašiusi taikyti laikinąsias apsaugos priemones UAB „Sotėja“ su kitais ūkio subjektais Konkurencijos tarybos 2021 m. gruodžio 14 d. nutarimu yra pripažinti bendrininkais atliekant nesąžiningos konkurencijos veiksmus, tačiau procese nebuvo bendraieške, nedarė įtakos proceso eigai, trukmei (CPK 42 straipsnio 1 dalis, 43 straipsnio 1 dalis). Konkurencijos taryba nenustatė, kad nesąžininga konkurencija būtų pasireiškusi susitarimu dėl bylų inicijavimo, prašant taikyti laikinąsias apsaugos priemones. Konkurencijos taryba nustatė tokius faktus, kurie nesusiję su pirkimuose nedalyvavusia UAB „Sotėja“. Teismai ginčo nekildino iš konkurencijos teisinių santykių, nes tai būtų reikšę būtinybę keisti atsakovų sąrašą, jį papildant kitomis Konkurencijos tarybos nustatytomis pažeidėjomis – UAB „Selnera“ ir UAB „Sanitex“ (Konkurencijos įstatymo 45–46 straipsniai), ir tai būtų absoliutus sprendimo negaliojimo pagrindas (CPK 329 straipsnio 2 dalies 2 punktas). Tačiau lygiagrečiai teismai nusprendė, kad yra teisėta su laikinosiomis apsaugos priemonėmis nesusijusio susitarimo pagrindu 3 (tris) iš 5 (penkių) jo dalyvių pripažinti solidarai atsakingais pagal CPK 146 straipsnio 2 dalį dėl bendro sumanymo (subjektyvus bendrininkavimas), atleidžiant nuo atsakomybės kitus du dalyvius, nes jie neprašė laikinųjų apsaugos priemonių taikymo. Tačiau UAB „Sotėja“ taip pat nedalyvavo visose bylose ir atitinkamai neprašė taikyti visų laikinųjų apsaugos priemonių, tačiau jai teismai pritaikė solidariją atsakomybėje.

75.3. Pagal kasacinio teismo praktiką laikinųjų apsaugos priemonių byloje, kurioje atmetas ieškinys, pritaikymas savaime nereiškia žalos skolininkui (atsakovui) padarymo. Gali būti atlyginami tik tie realūs ieškovo patirti nuostoliai, kurie susidarė kaip laikinųjų apsaugos priemonių taikymo kitoje byloje tiesioginė pasekmė. Praradimams atsirasti svarbu įvertinti laikinųjų apsaugos priemonių taikymo apimtį ir trukmę (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. spalio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-335/2013; 2023 m. sausio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-68-378/2023). Taigi, jeigu nukentėjusysis nurodo, kad neigiamų pasekmių kilo ne laikinosios apsaugos priemonės galiojimo metu, o vėliau, tai turi būti įvertintas tokios pozicijos pagrįstumas. Laikinųjų apsaugos priemonių byloje Nr. 1097

taikymo trukmė nėra susijusi su ieškovės nurodytais žalos kilimo ir pabaigos momentais. Teismai preziumavo priežastinį ryšį, priteisdami ieškovei jos sukurtą negautą naudą.

- 75.4. Pagal kasacinio teismo praktiką nuostoliai turi būti realūs (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. spalio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-335/2013; 2014 m. spalio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-437/2014). Ieškovė tvirtino, kad dėl laikinųjų apsaugos priemonių ji prarado galimybę sutaupyti, t. y. negavo konkrečios naudos, patirdama biudžetę nenustatytas išlaidas dėl organizuotų pirkimų. Turto sumažėjimas ar negautos pajamos yra kreditoriaus numatytos ir realiai tikėtinos gauti sumos, kurių jis negavo dėl neteisėtų skolininko veiksmų, arba dėl tokių veiksmų prarasta nauda (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2006 m. lapkričio 6 d. nutarimas civilinėje byloje Nr. 3K-P-382/2006). Tiek negautos pajamos, tiek turto sumažėjimas – tai netiesioginiai nuostoliai, kuriems taikytini atitinkami kriterijai, tačiau byloje nėra įrodymų, kad ieškovė iš anksto buvo suplanavusi, jog dėl laiku įvykstančių pirkimų darželių išlaidos už mėšą bus mažesnės 58 678,11 Eur suma. Ieškovė nepateikė įrodymų pagrindžiančių nustatytą darželių finansavimą, atsižvelgiant į pirkimų pagrindų planuojamą naudą, duomenų, kad buvo nustatytas 58 678,11 Eur mažesnis finansavimas ir kad dėl to galiojant laikinosioms apsaugos priemonėms savivaldybė gavo bei patenkino darželių prašymus padidinti finansavimą.
- 75.5. Byloje nėra įrodymų, kad savivaldybės taryba ieškovei yra perleidusi teisę įgyvendinti savivaldybės, kaip darželių savininkės, teises, įskaitant teisę atstovauti teisme. UAB „Sotėja“ byloje laikėsi nuoseklios pozicijos, kad savivaldybės administracija yra netinkama ieškovė šioje byloje. Kasacinis teismas yra nurodęs, kad Vietos savivaldos įstatyme neįtvirtinta, jog savivaldybės administracija ar jos direktorius atstovauja savivaldybei teisme (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. vasario 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-17-378/2020).
- 75.6. Ieškovės sukurtas ir apeliacinės instancijos teismo pripažintas hipotetinių netiesioginių nuostolių nustatymo metodas neatitinka pirkimų sąlygų. Metodas yra grindžiamas teorine kaina, kurią darželiai būtų sumokėję už mėšą, jeigu ne laikinosios apsaugos priemonės. Teismo priteistų netiesioginių nuostolių hipotetinį pobūdį įrodo ne tik teorinės kainos, bet ir ieškovės nuožiūra pasirinkti žalos kilimo pradžios ir pabaigos momentai. Metodo pagrįstumo esminė sąlyga – į palyginimą įtraukiami decentralizuoti pirkimai turi atitikti pirkimų sąlygas ir jie turi būti pagrįsti aiškiais, VPĮ atitinkančiais dokumentais, tačiau ieškovė neįrodė, jog darželiai būtų galėję atlikti į palyginimą įtrauktus decentralizuotus pirkimus, vadovaudamiesi pirkimo sąlygomis – pagrindinėmis sutartimis, kurios turi atitikti preliminarįsias sutartis, sąrašus bei griežtas specifikacijas.
- 75.7. Apeliacinės instancijos teismas nukrypo nuo kasacinio teismo išaiškinimo, kad teismas privalo įvertinti, ar viešojo administravimo subjektas įrodė teisinės pagalbos išlaidų būtinumą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. spalio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-401-916/2016). Ieškovė nusprendė, kad tarp jos skyriuje dirbančių 24 teisininkų nėra nė vieno, kuris galėtų jai atstovauti teisme, todėl bylą vedė per 2 advokatus. Apeliacinės instancijos teismas sutapatino asmens teisę į teisminę gynybą, teisę turėti advokatą ir teisę gauti bylinėjimosi išlaidų atlyginimą, nors šios teisės CPK yra atribotos. Apeliacinės instancijos teismas: 1) neįvertino 18 254,44 Eur išlaidų pagal UAB „Sotėja“ 2023 m. sausio 9 d. atsiliepime išdėstytus argumentus; 2) nenurodė, kodėl ieškovė negalėjo išvengti teismo priteistų 4612,24 Eur išlaidų, pasitelkdama skyriaus darbuotoją (-ų) teisinę pagalbą.
76. Atsakovė UAB „Maistulis“ pareiškimu dėl prisidėjimo prie kasacinio skundo civilinėje byloje Nr. 2 prašo UAB „Sotėja“ kasacinį skundą tenkinti ir panaikinti apeliacinės instancijos teismo nutarties dalį, kurią paliktas nepakeistas pirmosios instancijos teismo sprendimas priteisti ieškovei solidariai iš atsakovių 58 678,11 Eur žalos atlyginimo, 5 proc. metines procesines palūkanas ir priimti naują sprendimą – ieškinį atmesti, priteisti iš ieškovės bylinėjimosi išlaidų atlyginimą.
77. Ieškovė atsiliepimu į kasacinį skundą civilinėje byloje Nr. 2 prašo sujungti civilines bylas Nr. 1 ir Nr. 2, kasacinį skundą atmesti ir Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2023 m. balandžio 13 d. nutartį palikti nepakeistą, priteisti iš atsakovės UAB „Sotėja“ kasaciniame teisme patirtų bylinėjimosi išlaidų atlyginimą. Atsiliepime nurodomi šie argumentai:
- 77.1. Atsakovės yra susiję asmenys, derinę tarpusavio veiksmus ieškovės atžvilgiu dalyvaudami (vėliau skųsdami atitinkamus sprendimus) centralizuotuose maisto produktų švietimo įstaigoms pirkimuose ir turėdami bendrą tikslą – gauti bendrą naudą iš suderintų neteisėtų veiksmų. Atsakovių veiksmų tarpusavio derinimą ir egzistavusį susitarimą patvirtina sistemingi ir paeilui jų atliekami veiksmai ne tik mėsos centralizuotame pirkime, bet ir kitų maisto produktų – bulvių, žuvies, paukštienos, vaisių ir daržovių – centralizuotuose pirkimuose, o šių neteisėtumą ieškovės atžvilgiu konstatavo Alytaus apylinkės teismas civilinėje byloje Nr. e2-410-1060/2020, Kauno apygardos teismas civilinėje byloje Nr. e2-470-896/2022, Konkurencijos taryba 2021 m. gruodžio 14 d. nutarime.
- 77.2. Atsakovė nepagrįstai ginčija šioje byloje ieškovės teisę reikšti ieškinį, nes būtent jos atžvilgiu buvo taikomos laikinosios apsaugos priemonės (CPK 146 straipsnio 2 dalis). Ieškovė, kaip savivaldybės biudžeto asignavimo lėšomis faktiškai disponuojantis ir jas valdantis asmuo, yra tinkamas subjektas reikšti ieškinį dėl tokios žalos atlyginimo. Savivaldybės administracijos teisę pareikšti ieškinį dėl patirtų nuostolių lemia jai Vietos savivaldos įstatymo suteikta kompetencija administruoti viešųjų paslaugų teikimą. Ieškovė yra įstaigoms skirtų savivaldybės biudžeto lėšų administratorė ir valdytoja, ji šiomis lėšomis faktiškai disponuoja (perveda įstaigoms, kad šios atsiskaitytų su tiekėjais) ir priima visus su tuo susijusius sprendimus. Todėl tik šiomis lėšomis realiai disponuojantis ir jas valdantis asmuo turi teisę reikšti ieškinį dėl žalos, susijusios su lėšų panaudojimu, atlyginimo.
- 77.3. UAB „Sotėja“ iniciuotoje byloje jos prašymu buvo taikytos laikinosios apsaugos priemonės beveik 4,5 mėn.; jos ieškinyje buvo atmetas. Pagal kasacinio teismo praktiką vien ieškinių atmetimo faktas yra savarankiškas ir savaime pakankamas pagrindas UAB „Sotėja“ veiksmų sąmoningai stabdant centralizuoto pirkimo vykdymą, neteisėtumui konstatuoti (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. birželio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-198-378/2021; kt.). Tai, kad nuostoliai dėl ieškovės atžvilgiu taikytų laikinųjų apsaugos priemonių atsirado ne jų taikymo metu, nepaneigia priežastinio ryšio tarp UAB „Sotėja“ neteisėtų veiksmų ir ieškovei priteistos žalos (CPK 146 straipsnio 2 dalis). Ieškovės nuostoliai atsirado tiek dėl laikinųjų apsaugos priemonių, kurių prašė UAB „Sotėja“, tiek dėl laikinųjų apsaugos priemonių, kurių prašė UAB „Maistulis“ ir UAB „Egilėja“.
- 77.4. Ieškovės patirti nuostoliai buvo apskaičiuoti būtent už atsakovių ir UAB „Egilėja“ prašymu taikytų laikinųjų apsaugos priemonių laikotarpį, per kurį dėl jų veiksmų buvo nukeltos kiaulienos ir jautienos pirkimo procedūros ir sutartys su pirkimus laimėjusiais tiekėjais buvo sudarytos vėliau, dėl to maisto produktai visą šį laikotarpį neišvengiamai negalėjo būti perkami pigiau. Ieškovės patirti nuostoliai buvo apskaičiuoti būtent už laikotarpį (tą patį dienų skaičių), kurį atsakovių ir UAB „Egilėja“ prašymu buvo taikomos laikinosios apsaugos priemonės, į jį neįtraukiant laiko tarpo, kuriuo tarp jų taikymo buvo atnaujintos ir toliau vykdomos centralizuotų kiaulienos ir jautienos pirkimų procedūros bei po laikinųjų apsaugos priemonių panaikinimo sudaryta preliminarioji sutartis ir atitinkamai tarp įstaigų ir maisto produktų tiekėjų sudarytos pagrindinės maisto produktų tiekimo sutartys. Nors pagrindinės sutartys su dalini įstaigų ir buvo sudarytos anksčiau nei 2019 m. balandžio 22 d. (kiaulienos pirkimo atveju) ir 2019 m. rugsėjo 10 d. (jautienos pirkimo atveju), teismas uždraudė jas vykdyti.
- 77.5. Teismai šiuo atveju neturėjo pagrindo į bylą, kurioje sprendžiamas nuostolių dėl žalos, padarytos dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, atlyginimo klausimas, įtraukti UAB „Sanitex“ ir UAB „Selnera“, kurios bylų procesuose nedalyvavo ir prašymų dėl laikinųjų apsaugos priemonių neteikė.
- 77.6. Ieškovė reikalauja žalos atlyginimo ne dėl sudaryto konkurenciją ribojančio susitarimo, o dėl laikinųjų apsaugos priemonių padarytos žalos atlyginimo pagal CPK 146 straipsnio 2 dalį, todėl Konkurencijos įstatymo nuostatos šiai bylai neaktualios.

- 77.7. Ieškovė teismo prašė priteisti iš atsakovių atlyginti tiesioginius nuostolius, t. y. realiai patirtas didesnes (papildomas) išlaidas maisto produktams įsigyti, kurių dydį sudaro kainų skirtumas. Ieškovės patirti ir teismo sprendimu priteisti nuostoliai negali būti laikomi negautomis pajamomis. Be to, šie ieškovės nuostoliai yra realūs bei pagrįsti byloje esančiais įrodymais. Civilinėje teisėje (CK 6.258 straipsnio 5 dalis) ir teismų praktikoje kainų skirtumas yra pripažįstamas ir gan plačiai taikomas nuostolių apskaiciavimo būdas. Apskaiciuojant kainų skirtumą, kuris sudarė ieškovės patirtus nuostolius, buvo lyginami tapatūs arba analogiški kiaulienos ir jautienos produktai (pagal rūšį, kainą už kilogramą), o jeigu tokios rūšies kiaulienos ar jautienos nebuvo, ji apskritai neįtraukta į nuostolių skaičiavimą, t. y. realūs nuostoliai faktiškai buvo dar didesni.
- 77.8. Ieškovės patirta žala tiesiogiai yra susijusi su abiejų atsakovių ir UAB „Egileja“ neteisėtais veiksmais ginčijant centralizuotų pirkimų procedūras, vienoje po kitos užvestose bylose prašant taikyti laikinas apsaugos priemones. Šioje byloje ir Konkurencijos tarybos 2021 m. gruodžio 14 d. nutarime nustatytų faktų visuma ir jų tarpusavio ryšys leido daryti išvadą, jog atsakovės veikė bendrai, iš anksto susitarusios derinti savo veiksmus ir turėdamos tikslą gauti naudą iš suderintų neteisėtų veiksmų, dalyvaujant centralizuotuose pirkimuose.
- 77.9. Vadovaujantis CK 6.279 straipsnio 1 dalimi bei kasacinio teismo praktika, solidariajai dviejų asmenų atsakomybei kilti nebūtina, jog abu atsakovai būtų atlikę bendrus veiksmus (subjektyvusis bendrininkavimas), bet pakanka, kad žala atsiranda tik dėl kelių atskirų, pavienių priežasčių sąveikos (objektyvusis bendrininkavimas) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. gruodžio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-342-611/2020). Tai, kad laikinosios apsaugos priemonės taikytos paeiliui, o atsakovės ir UAB „Egileja“ bylas neva vedė individualiai, neužkerta kelio jų veiksmų vertinti bendrai taikant solidariąją atsakomybę.
- 77.10. Galimybės prisiteisti už advokato ar advokato padėjėjo pagalbą turėtų išlaidų atlyginimą nebuvimas kasacinio teismo praktikoje laikomas viena iš teisę į atstovavimą ribojančių priemonių. Galiojančiuose teisės aktuose nėra įtvirtinta jokių teisės į gynybą (teisės turėti advokatą) ribojimų, todėl viešojo administravimo subjektai turi niekuo neapribotą Konstitucijoje ir įstatymuose įtvirtintą teisę būti atstovaujamiems bei naudotis advokatų ir jų padėjėjų paslaugomis. Civilinio proceso teisės normos nenustato draudimo juridiniams asmenims, tarp jų ir savivaldybės kontroliuojamai įmonei, naudotis advokato pagalba, o galimybės prisiteisti už advokato ar advokato padėjėjo pagalbą turėtas išlaidas nebuvimas laikytinas teisę į atstovavimą ribojančia priemone (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gruodžio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-443-969/2017). Sprendimas dėl advokatų pagalbos pasitelkimo priklauso ieškovės, kaip viešojo administravimo subjekto, vidaus administravimo sričiai. Teismas šių funkcijų už viešojo administravimo subjektą nėra įgaliotas atlikti, nes taip būtų pažeistas konstitucinis valdžių padalijimo principas. CPK neįpareigoja ieškovės teikti į bylą duomenis apie Teisės ir konsultavimo skyriaus užimtumą, tačiau ieškovė šią informaciją pateikė su apeliaciniu skundu, nurodė, kad šio skyriaus užimtumas 2021 m. buvo didelis. Apeliacinės instancijos teismas bylinėjimosi išlaidų atlyginimą ieškovei priteisė remdamasis Rekomendacijomis, vertindamas vieno advokato išlaidas.
78. Atrankos kolegijoms priėmus atsakovės UAB „Šotėja“ kasacinius skundus dėl apeliacinės instancijos teismų nutarčių civilinėse bylose Nr. 1 ir Nr. 2, buvo paskirti kasacinių bylų numeriai atitinkamai „e3K-3-294-XX/2023“ ir „e3K-3-262-684/2023“. Civilinių bylų skyriaus pirmininko 2023 m. liepos 20 d. nutartimi pirmiau nurodytos kasacinės bylos sujungtos į vieną, paliekant numerį „e3K-3-262-684/2023“ ir pažymint, kad bylos laikytinos vienuolios, t. y. civilinėse bylose dalyvauja tos pačios šalys, egzistuoja iš esmės analogiška teisinė ir faktinė situacija, atsižvelgiant į ieškovės 2023 m. liepos 12 d. gauto atsiliepimo į kasacinį skundą argumentus dėl bylų sujungimo bei siekiant teisingai ir efektyviai išspręsti šalių ginčus.

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl savivaldybės administracijos teisės reikšti ieškinį šioje byloje

79. CPK 5 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad kiekvienas suinteresuotas asmuo turi teisę įstatymų nustatyta tvarka kreiptis į teismą, kad būtų apginta pažeista ar ginčijama jo teisė arba įstatymų saugomas interesas.
80. Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad, pagal CPK 5 straipsnio 1 dalį, teisę į teisminę gynybą turi asmuo, kurio teisė ar įstatymų saugomas interesas yra pažeistas ar ginčijamas. Joje įtvirtinta ne bet kurio, o suinteresuoto asmens teisė kreiptis į teismą. Suinteresuotumas – tai savarankiškas teisinis interesas ir poreikis jį ginti. Teisė kreiptis į teismą nereiškia, kad asmuo gali reikalauti ginti nuo pažeidimų bet kieno teisę, o reiškia galimybę kreiptis į teismą dėl to, jog būtų apginta jo subjektinė teisė ar įstatymų saugomas interesas (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. gegužės 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-173-701/2019, 23 punktas).
81. Teismų praktikoje asmens teisinis suinteresuotumas yra aiškinamas kaip subjekto materialusis teisinis suinteresuotumas, t. y. asmuo turi turėti aiškiai identifikuotą suinteresuotumą apginti materialiosios teisės normų saugomą teisę ar interesą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. spalio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-304-695/2019, 75 punktas; 2019 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-296-378/2019, 35.6 punktas, kt.). Ieškiniu, kaip procesiniu dokumentu, turi būti reiškiamas materialusis teisinis reikalavimas, kurį patenkinus būtų sukeliamas (atsirastų) materialinių teisinių pasekmių. Kasacinis teismas yra nurodęs, kad materialinių teisinių padarinių nesukeliantis reikalavimas negali būti savarankiškas bylos nagrinėjimo dalykas, nes jo nagrinėjimas ir patenkinimas nėra teisės į teisminę gynybą įgyvendinimas (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. rugsėjo 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-453/2013).
82. Kasacinio teismo praktikoje išaiškinta, kad pagal bendrą taisyklę, kai asmuo kreipiasi į teismą su ieškiniu ginčydamas jam pačiam priklausančią teisę arba interesą, tai jis privalo nurodyti, kokia jo teisė pažeista ir koks saugomas interesas turėtų būti ginamas (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. gruodžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-370-248/2019 46 punktą; 2020 m. vasario 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-27-684/2020 31 punktą). Teismas *ex officio* (pagal pareigas) privalo patikrinti, ar ginčas (jo atskiras reikalavimas) nagrinėtinas teisme, taip pat ar į teismą kreipėsi ir reikalavimus pareiškė teisinį suinteresuotumą turintis asmuo (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. sausio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-61-313/2019, 21 punktas; 2020 m. spalio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-255-1075/2020, 30 punktas).
83. Nagrinėjamoje byloje ieškovė prašė priteisti jai iš atsakovių nuostolių, kuriuos ji patyrė atsakovių inicijuotose kitose civilinėse bylose jų prašymu teismams taikant laikinas apsaugos priemones – sustabdant viešųjų pirkimų procedūras, sudarytų sutarčių vykdymą ar uždraudžiant vykdyti sudarytas sutartis, atlyginimą. Šią bylą nagrinėję teismai vienodai nusprendė, kad savivaldybės administracija yra tinkama ieškove šioje byloje. Atsakovė UAB „Šotėja“, nesutikdama su šia teismų išvada, kasaciniuose skunduose nurodo, kad Kauno miesto savivaldybės taryba nėra perleidusi savivaldybės administracijai teisės įgyvendinti savivaldybės teisių, įskaitant teisę atstovauti jai teisme, todėl savivaldybės administracija nepagrįstai pripažinta tinkama ieškove šioje byloje. Teisėjų kolegija šią atsakovės poziciją laiko nepagrįsta.

84. Nagrinėjamoje byloje nustatyta, kad Kauno miesto savivaldybės tarybos 2013 m. gruodžio 23 d. sprendimu Kauno miesto savivaldybės administracijai buvo pavesta atlikti centrinės perkančiosios organizacijos funkcijas vykdant viešuosius pirkimus dėl darželiams reikalingų maisto produktų įsigijimo. Savivaldybės administracija, vykdydama šį savivaldybės tarybos sprendimą, paskelbė maisto produktų (žuvies, kiaulienos, jautienos, veršienos), skirtų Kauno miesto savivaldybės švietimo ir ugdymo įstaigoms, kuriose mokiniai mokomi pagal ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programas, viešuosius pirkimus. Atsakovės teismuose ginčijo šių viešųjų pirkimų teisėtumą, o savivaldybės administracija, kaip perkančioji organizacija, buvo atsakove visose civilinėse bylose, kuriose buvo taikytos laikinosios apsaugos priemonės, dėl kurių, kaip teigia pati ieškovė, ji patyrė nuostolių – viešiesiems pirkimams neįvykus laiku, maisto produktai buvo perkami brangiau, nei būtų buvę perkami savivaldybės administracijai laiku įvykdžius centralizuotus pirkimus. Taigi ieškovė Kauno miesto savivaldybės administracija kildina savo nuostolius iš pritaikytų laikinųjų apsaugos priemonių atsakovių iniciuotose kitose civilinėse bylose, kuriose reikalavimai buvo pareikšti būtent savivaldybės administracijai, kaip viešųjų pirkimų organizatorei. Dėl nurodytų priežasčių teisėjų kolegija konstatuoja, kad būtent Kauno miesto savivaldybės administracija turėjo teisę, įsteisėjus teismų sprendimams, kuriais atsakovių ieškiniai buvo atmesti, CPK 146 straipsnio 2 dalyje nustatyti pagrindu reikšti reikalavimus, kad atsakovės atlygintų nuostolius, kuriuos savivaldybės administracija patyrė dėl jų prašymu taikytų laikinųjų apsaugos priemonių kitose bylose.
85. Kita vertus, teisėjų kolegija nurodo, kad savivaldybės administracijos suinteresuotumą šioje byloje ir atitinkamai teisę reikšti ieškinį patvirtina ir Vietos savivaldos įstatymo nuostatos, reglamentuojančios savivaldybės administracijos statusą bei atliekamas funkcijas.
86. Vietos savivaldos įstatymo (redakcija, galiojusi ieškinių šioje byloje pareikšimo metu) 6 straipsnio 10 punkte nustatyta, kad savivaldybių funkcija yra maitinimo paslaugų organizavimas teisės aktų nustatyta tvarka švietimo įstaigose, įgyvendinančiose mokymą pagal ikimokyklinio, priešmokyklinio ir bendrojo lavinimo programas. Pagal Vietos savivaldos įstatymo 8 straipsnio 1 dalį, savivaldybė yra atsakinga už viešųjų paslaugų teikimą gyventojams; savivaldybės institucijos ir administracija viešųjų paslaugų neteikia, išskyrus šiame straipsnyje nustatytus atvejus; jas teikia biudžetinės ir viešosios įstaigos, savivaldybės įmonės, akcinės bendrovės ir kiti subjektai. Savivaldybė administruoja ir užtikrina viešųjų paslaugų teikimą gyventojams, nustatydama šių paslaugų teikimo būdą, taisykles ir režimą, steigdama biudžetines ir viešąsias įstaigas, savivaldybės įmones, akcines bendroves, įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka parinkdama viešųjų paslaugų teikėjus ir įgyvendindama viešųjų paslaugų teikimo priežiūrą ir kontrolę (Vietos savivaldos įstatymo 9 straipsnio 1 dalis). Savivaldybės administracija, kaip savivaldybės įstaiga, savivaldybės teritorijoje organizuoja ir kontroliuoja savivaldybės institucijų (taigi – ir savivaldybės tarybos) sprendimų įgyvendinimą arba pati juos įgyvendina, įstatymų nustatyta tvarka organizuoja savivaldybės biudžeto pajamų, išlaidų ir kitų piniginių išteklių buhalterinės apskaitos tvarkymą, organizuoja ir kontroliuoja savivaldybės turto valdymą ir naudojimą, taip pat administruoja viešųjų paslaugų teikimą (Vietos savivaldos įstatymo 30 straipsnio 1 dalis, 2 dalies 1, 3, 4 punktai). Savivaldybės administracijos direktorius, kuris vadovauja savivaldybės administracijai, savivaldybės tarybos nustatyta tvarka administruoja savivaldybės biudžeto asignavimus ir kitus piniginius išteklius, organizuoja savivaldybės biudžeto vykdymą ir atsako už savivaldybės ūkinę ir finansinę veiklą, administruoja savivaldybės turtą (Vietos savivaldos įstatymo 29 straipsnio 2 dalis, 8 dalies 5 punktas).
87. Remiantis nurodytomis teisės normomis, savivaldybės lėšų, kuriais viešųjų pirkimų būdu įsigjami maisto produktai, savivaldybės administracijai atlikus viešųjų pirkimų procedūras ir sudarius sutartis su tiekėjais, valdymą ir naudojimą organizuoja savivaldybės administracija, vykdydama minėtą Kauno miesto savivaldybės tarybos 2013 m. gruodžio 23 d. sprendimą. Savivaldybės administracija, kaip nurodytų lėšų administratorė, yra atsakinga už šių lėšų panaudojimą, taigi yra suinteresuota šių lėšų tinkamu panaudojimu. Nagrinėjamoje byloje nustatyta, kad savivaldybės biudžeto asignavimų faktinis valdymas yra vykdomas per Kauno miesto savivaldybės administracijos biudžetinę įstaigą „Kauno biudžetinių įstaigų buhalterinė apskaita“, kuri užtikrina darželių finansinių operacijų vykdymą, teisėtumą ir finansinės atskaitomybės teisingumą. Faktinis atsiskaitymas su tiekėjais už prekes vyksta per ieškovę jos sąskaitoje esančiomis lėšomis. Taigi atsakovių iniciatyva iškeltose civilinėse bylose dėl jų prašymu taikytų laikinųjų apsaugos priemonių, t. y. savivaldybės tarybos pavedimu savivaldybės administracijos vykdytų centralizuotų viešųjų pirkimų ar įvykus jiems sudarytų sutarčių vykdymo sustabdymo, dėl patirtų nuostolių atlyginimo ieškovė turėjo teisinį suinteresuotumą kreiptis į teismą.
88. Dėl nurodytų priežasčių teisėjų kolegija konstatuoja, kad byla nagrinėję teismai pagrįstai nustatė, jog savivaldybės administracija turėjo teisę reikšti atsakovėms šioje byloje reikalavimus dėl nuostolių atlyginimo.

Dėl šiai bylai aktualių teisės normų, reglamentuojančių solidariąją civilinę deliktinę atsakomybę ir jos taikymo sąlygas, aiškinimo

89. Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad solidarioji civilinė atsakomybė atsiranda iš įstatymo arba prievolės dalykui esant nedaliam (CK 6.6 straipsnio 1 dalis). Taigi, pagal bendrą civilinės atsakomybės taisyklę esant skolininkų daugumai prievolė yra dalinė (CK 6.5 straipsnis). Tačiau deliktinės atsakomybės atveju CK 6.6 straipsnio 3 dalyje ir 6.279 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta solidariosios skolininkų pareigos prezumpcija, jeigu prievolė susijusi su kelių asmenų veiksmais padarytos žalos atlyginimu. Toks reguliavimas užtikrina nukentėjusio asmens intereso veiksmingai įgyvendinti teisę į žalos atlyginimą apsaugą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. birželio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-235-1075/2018, 31 punktas).
90. Kasacinis teismas yra taip pat nurodęs, kad solidariosios atsakomybės taisyklė deliktinės atsakomybės kontekste taikoma tik tuo atveju, jei nėra protingo pagrindo priskirti jos atskiras dalis konkrečioms asmenims. Būtent atsakovai turi pareigą įrodyti, jog žala nėra bendra. Jei atsakovai įrodys, kad toks pagrindas yra (kad jų veiksmai lemia tik dalį žalos arba nesusiję su žalos atsiradimu), atsakomybė bus dalinė arba išvis nebus taikoma (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. liepos 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-429-313/2015; 2021 m. gruodžio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-344-701/2021, 25 punktas).
91. Kasacinio teismo praktikoje pažymėta, kad paprastai solidarioji atsakomybė deliktiniams santykiams taikoma tada, kai yra bent viena šių sąlygų: 1) asmenis sieja bendri veiksmai dėl padarinių; 2) asmenis sieja bendri veiksmai dėl neteisėtų veiksmų, t. y. šiuo atveju solidarioji atsakomybė galima, net jei neteisėtai veikęs asmuo tiesiogiai nepadarė žalos, bet žino apie tiesiogiai žalą padariusio asmens veiksmų neteisėtumą; 3) asmenys, nors tiesiogiai ir nepadarė žalos, bet prisidėjo prie jos kurstymo, iniciavimo ar provokacijos, t. y. iš esmės juos sieja bendra kaltė, nesvarbu, tai padaryta tyčia ar dėl neatsargumo; 4) asmenų nesieja bendri neteisėti veiksmai ir jie vienas apie kitą nežino, bet padaro žalos, ir neįmanoma nustatyti, kiek vienas ar kitas prisidėjo prie tos žalos atsiradimo, arba žala atsirado tik dėl jų abiejų veiksmų; 5) pareiga atlyginti žalą atsiranda skirtingu pagrindu (pvz., sutartinės ir deliktinės atsakomybės pagrindais); 6) žalą padaro asmuo, o kitas asmuo yra atsakingas už šio asmens veiksmus (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. kovo 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-59/2008; 2014 m. kovo 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-144/2014; 2021 m. gruodžio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-344-701/2021, 24 punktas).
92. Kasacinio teismo praktikoje įtvirtinta, kad solidarioji atsakomybė taikoma, kai pagal neteisėtus veiksmus ir kilusią žalą saistančio priežastinio ryšio pobūdį nustatomas bendrininkavimas siaurąja prasme (bendrininkavimas plačiąja prasme apima visus skolininkų daugeto atvejus, įskaitant ir dalinės atsakomybės). Bendrininkavimo siaurąja prasme atvejai gali būti skirstomi į subjektyvųjį ir objektyvųjį bendrininkavimą. Subjektyvusis bendrininkavimas – tai atvejai, kai keli pažeidėjai veikia bendrai, t. y. turėdami bendrą ketinimą sukelti žalą. Objektivusis bendrininkavimas – tai atvejai, kai žala atsiranda tik dėl kelių atskirų pavienių priežasčių sąveikos, t. y. keli pažeidėjai veikia atskirai neturėdami bendro ketinimo sukelti žalą, vienas apie kito neteisėtus veiksmus dažniausiai nežinodami, tačiau žala atsiranda tik dėl to, kad kiekvieno jų veiksmai buvo būtinoji žalos atsiradimo priežastis (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. gruodžio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-344-701/2021, 28 punktas ir jame nurodyta kasacinio teismo praktika).

93. CK 6.249 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad žala yra asmens turto netekimas arba sužalojimas, turėtos išlaidos (tiesioginiai nuostoliai), taip pat negautos pajamos, kurias asmuo būtų gavęs, jeigu nebūtų buvę neteisėtų veiksmų. Piniginė žalos išraiška yra nuostoliai. Jeigu šalis nuostolių dydžio negali tiksliai įrodyti, tai jų dydį nustato teismas.
94. Nustatant konkrečių nuostolių dydį atlyginamas skirtumas tarp turtinės padėties, kurioje kreditorius būtų buvęs, jei nebūtų buvę delikto, ir kurioje jis atsidūrė dėl pažeidimo. Kasacinis teismas yra nurodęs, kad vien neteisėtų veiksmų nepakanka civilinei atsakomybei atsirasti, todėl asmuo, kuris reikalauja atlyginti žalą, turi įrodyti tiek apskritai žalos faktą, tiek ir jos dydį, taip pat priežastinį ryšį (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. gegužės 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-250/2014).
95. Teisėjų kolegija, nagrinėdama šią bylą ir pasisakydama šioje byloje atsakovės kasaciniuose skunduose keliamais klausimais, vadovaujasi nurodytomis teisės normomis, reglamentuojančiomis civilinės deliktinės atsakomybės sąlygas ir solidariąją skolininkų atsakomybę, atsižvelgia į nurodytą kasacinio teismo praktiką, formuojamą šiais klausimais.

Dėl solidariosios atsakomybės taikymo, kai žala padaroma taikant laikinasias apsaugos priemones

96. CPK 146 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad atsakovas turi teisę įsiteisėjus teismo sprendimui, kuriuo ieškinys atmestas, reikalauti, kad ieškovas atlygintų nuostolius, kuriuos atsakovas patyrė dėl ieškovo prašymu teismo byloje taikytų laikinųjų apsaugos priemonių.
97. CPK 423⁷ straipsnis reglamentuoja laikinųjų apsaugos priemonių taikymą viešųjų pirkimų ir koncesijų suteikimo bylose. Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad CPK 423 straipsnyje nėra nustatyta išimčių dėl CPK 146 straipsnio 2 dalies taikymo viešųjų pirkimų bylose. Pagal bendrąją taisyklę tais atvejais, kai įsiteisėja teismo sprendimas, kuriuo atmestas ieškinys viešųjų pirkimų byloje, atsakovas turi teisę reikalauti, kad ieškovas atlygintų nuostolius, patirtus dėl ieškovo prašymu taikytų laikinųjų apsaugos priemonių (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2023 m. sausio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-68-378/2023, 25, 26, 29 punktai).
98. Kasacinis teismas yra nurodęs, kad teismas, taikydamas deliktinę civilinę atsakomybę už žalą, atsiradusią dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo civiliniame procese (CPK 146 straipsnio 2 dalis), turi nustatyti tris civilinės atsakomybės sąlygas: neteisėtus veiksmus, žalą ir priežastinį ryšį tarp neteisėtų veiksmų ir žalos (CK 6.246, 6.247, 6.249 straipsniai), o kaltė šiuo atveju nenustatinėjama, nes tai yra ieškovo atsakomybės už jo riziką atliktus veiksmus atvejis (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. spalio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-335/2013; 2017 m. gegužės 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-213-313/2017, 26 punktas).
99. Kasacinis teismas taip pat yra išaiškinęs, kad ieškovas, prašydamas taikyti laikinasias apsaugos priemones iki ginčo išsprendimo, veikia savo rizika ir turi pareigą atlyginti atsakovui atsiradusius nuostolius, o ieškovo neteisėti veiksmai (CK 6.246 straipsnio 1 dalis) pagal CPK 146 straipsnio 2 dalį laikytini nustatytais ir įrodytais, jeigu ieškinys byloje, kurioje jo prašymu buvo taikytos laikinosios apsaugos priemonės, buvo pripažintas nepagrįstu ir atmestas įsiteisėjusiu teismo sprendimu (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. birželio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-198-378/2021, 29 punktas). Tačiau laikinųjų apsaugos priemonių byloje, kurioje buvo atmestas ieškinys, pritaikymas savaime nereiškia žalos skolininkui (atsakovui) padarymo. Ar dėl tokių priemonių pritaikymo galėjo būti padaryta žala, sprendžiama nustačius, kokį poveikį jos turėjo asmens, kurio turiniai ar kitokie interesai konkrečiu laikotarpiu buvo suvaržyti, galimybėms dalyvauti civilinėje teisinėje apyvartoje ir prisiimti konkrečias teises bei pareigas (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. spalio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-437/2014). Taigi, gali būti atlyginami tik tie realūs ieškovo patirti nuostoliai, kurie susidarė kaip laikinųjų apsaugos priemonių taikymo kitoje byloje tiesioginė pasekmė (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2023 m. sausio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-68-378/2023, 37 punktas).
100. Nagrinėjamoje byloje nustatyta, kad, ieškovei paskelbus maisto produktų (žuvies, kiaulienos, jautienos, veršienos) viešuosius pirkimus, atsakovės kreipėsi į teismus, ginčydamos viešųjų pirkimų teisėtumą ir prašydamos taikyti laikinasias apsaugos priemones, pastarosios daugeliu atveju buvo pritaikytos. Atsakovių ieškiniai bylose Nr. 2046, Nr. 1130, Nr. 1097, Nr. 1860, Nr. 949 ir Nr. 944 buvo atmesti, teismų sprendimai yra įsiteisėję. Taigi nagrinėjamoje byloje yra nustatyti atsakovių neteisėti veiksmai pagal CPK 146 straipsnio 2 dalį. Tačiau, minėta, tam, kad būtų taikoma civilinė atsakomybė nurodytu pagrindu, turi būti nustatyta, kad laikinųjų apsaugos priemonių taikymas sukėlė pasekmes ieškovei, t. y. kad dėl laikinųjų apsaugos priemonių pritaikymo ieškovei buvo padaryta reali žala.
101. Civilinėje byloje Nr. 1 nustatyta, kad atsakovės bylose Nr. 2046 ir Nr. 1130 veikė tokiu būdu: 1) viena iš atsakovių teikė ieškinį dėl atitinkamo pirkimo sąlygų teisėtumo su prašymu taikyti laikinasias apsaugos priemones – sustabdyti atitinkamo pirkimo procedūras, iki byloje įsiteisės teismo sprendimas; 2) pirmosios instancijos teismas taikė laikinasias apsaugos priemones; 3) atitinkamai atsakovei nepalankūs Kauno apygardos teismo sprendimai (tiek dėl esmės, tiek dėl procesinių klausimų) buvo jos skundžiami apeliacinės instancijos teismui; 4) kai vienos iš atsakovių prašymu pritaikytos laikinosios apsaugos priemonės buvo panaikintos, kita iš atsakovių ginčijo atitinkamą pirkimą nauju pagrindu, ieškinių prašydama taikyti laikinasias apsaugos priemones; 5) laikinosios apsaugos priemonės pirmosios instancijos teismo vėl buvo taikomos ir panaikintos tik apeliacinės instancijos teismui bylą išnagrinėjus iš esmės. Abiejose bylose yra nustatytas atsakovių bendradarbiavimas viešuosiuose pirkimuose, veiksmų koordinavimas. Tą pripažino pačios atsakovės, tai nustatyta Konkurencijos tarybos 2021 m. gruodžio 14 d. nutarimu. Abiejų atsakovių interesams visose inicijuotose bylose prieš Kauno miesto savivaldybės administraciją atstovavo tos pačios advokatų kontoros teisininkai.
102. Pirmosios instancijos teismas civilinėje byloje Nr. 1 taip pat nustatė, kad laikinųjų apsaugos priemonių taikymo laikotarpiu individualias žuvies pirkimo sutartis su darželiais vykdė abi atsakovės, taigi, jos buvo suinteresuotos laikinųjų apsaugos priemonių taikymu abiejose bylose, t. y. atsakovės iš abiejose bylose taikomų laikinųjų apsaugos priemonių gavo realią naudą. Daugeliu atveju taikant laikinasias apsaugos priemones darželių atskiros sutartys buvo sudarytos antrosios civilinės bylos dėl žuvies viešojo pirkimo nagrinėjimo laikotarpiu, todėl atsakovė UAB „Sotėja“ gavo naudą nepriklausomai nuo to, kad ne jos inicijuotos bylos laikotarpiu buvo sudarytos sutartys. Analogišką išvadą teismas padarė ir UAB „Maistulis“ atžvilgiu. Teismai civilinėje byloje Nr. 1 konstatavo, kad atsakovės veikė bendrai, iš anksto susitarusios ir turėdamos tikslą gauti naudą iš suderintų neteisėtų veiksmų, todėl nustatė civilinės atsakomybės sąlygas, UAB „Sotėja“ ir UAB „Maistulis“ pripažino solidariosiomis atsakovėmis.
103. Pirmosios instancijos teismas civilinėje byloje Nr. 2 nustatė, kad laikinosios apsaugos priemonės, iš kurių taikymo ieškovė kildina žalą, bylose Nr. 1097, Nr. 1860, Nr. 949 ir Nr. 944 buvo prašomos taikyti paeiliui. Atsakovių interesams visose inicijuotose bylose prieš Kauno miesto savivaldybės administraciją atstovavo tos pačios advokatų kontoros teisininkai. Be to, laikinųjų apsaugos priemonių taikymo laikotarpiu individualias sutartis su darželiais dėl mėsos pirkimo turėjo ir vykdė abi atsakovės. Teismai nustatė, kad atsakovės UAB „Sotėja“ ir UAB „Maistulis“ veikė bendrai, iš anksto susitarusios ir turėdamos tikslą abi gauti naudą iš suderintų neteisėtų veiksmų, todėl pripažino jas solidariosiomis atsakovėmis.
104. Kasaciniais skundais atsakovė UAB „Sotėja“ nesutinka su teismų išvada, kad pagal CPK 146 straipsnio 2 dalį jai gali būti taikoma civilinė atsakomybė už laikinasias apsaugos priemones, kurių taikymo ji neprašė ir net nereiškė ieškinio kai kuriose bylose. Atsakovės nuomone, teismai nepagrįstai nepasisakė dėl dalinės atsakomybės taikymo galimybės, o tai neatitinka kasacinio teismo formuojamos praktikos (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. balandžio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-192-219/2016, 46 punktas). Be to, atsakovės prašymu taikytos laikinosios apsaugos priemonės trukmė nėra priežastiniu ryšiu susijusi su ieškovės nuostolių kilimo trukme. Teisėjų kolegija šiuos kasacinio skundo argumentus laiko nepagrįstais.

105. Byloje nustatytos faktinės aplinkybės sudaro pagrindą spręsti apie atsakovių UAB „Maistulis“ ir UAB „Sotėja“ kryptingą veikimą ir sąmoningą neteisėtų veiksmų, lėmusių nuostolių atsiradimą, suplanavimą. Atsakovės, kurių atsakomybė kildinama iš delikto, turėjo bendrą interesą siekdamas iš jų prašymu taikytų laikinųjų apsaugos priemonių kitose civilinėse bylose gauti naudos ir jų veiksmas susiję su padariniais (žala ieškovei). Taigi atsakoves sieja bendri veiksmai dėl padarinių ieškovei – atsakovės veikė bendradarbiaudamos ir atliko neteisėtus veiksmus, gavo iš to naudos, o nustatyti, kiek kuri atsakovė konkrečiai prisidėjo prie žalos ieškovei atsiradimo, nebuvo galima, nes atsakovės siekė bendro tikslo – kad kuo ilgiau užsitęstų viešųjų pirkimų procesai ir nebūtų sudarytos pirkimų sutartys su centralizuotus pirkimus laimėjusiais tiekėjais, taip atsakovėms gaunant naudą joms vykdančioms maisto produktų tiekimą didesnėmis kainomis pagal atskiras sutartis, o ieškovei patiriant papildomų išlaidų perkant tuos pačius produktus už didesnę kainą. Taigi nurodytos išvados teikia pagrindą nagrinėjamoje byloje konstatuoti atsakovių subjektyvų bendrininkavimą, kadangi jos apie viena kitos veiksmus žinojo, juos koordinavo, žalą ieškovei sukėlė šių subjektų veiksmai skirtingose bylose siekiant laikinųjų apsaugos priemonių taikymo ieškovės vykdomuose maisto produktų centralizuotuose pirkimuose. Teisėjų kolegija konstatuoja, kad aplinkybė, jog atsakovė UAB „Sotėja“ nebuvo visų bylų, kuriose buvo taikytos laikinosios apsaugos priemonės, dalyve, nurodytų išvadų nepaneigia, nes, minėta, ieškovė patyrė atitinkamo dydžio nuostolius būtent dėl atsakovių bendrų suderintų veiksmų joms viena paskui kitą nepagrįstai inicijuojant civilines bylas ir teisminiuose procesuose prašant taikyti laikinasias apsaugos priemones. Kasaciniame skunde akcentuojamos UAB „Selhera“ ir UAB „Sanitex“ teisminiuose procesuose nedalyvavo, todėl ir nebuvo įtrauktos į šios bylos nagrinėjimą kaip atsakovės. Nagrinėjamoje byloje nustatyta, kad UAB „Egileja“ yra likviduota, o jos prašymu teismo taikytų laikinųjų apsaugos priemonių trukmė iš esmės sutapo su atsakovės UAB „Maistulis“ prašymu taikytų laikinųjų apsaugos priemonių laikotarpiu.
106. Kasaciniame skunde atsakovė UAB „Sotėja“ nurodo, kad teismai nepagrįstai vadovavosi Konkurencijos tarybos 2021 m. gruodžio 14 d. nutarimu, kuriame nėra nustatyti atsakovių bendri veiksmai ir susitarimai dėl teisminių procesų ir atitinkamai laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, o ieškovė teisių pažeidimo ginčo nekildino iš Konkurencijos įstatymo pažeidimo. Teisėjų kolegija nurodo, kad byla nagrinėjė teismai šį Konkurencijos tarybos 2021 m. gruodžio 14 d. nutarimą vertino kaip įrodymą, patvirtinantį atsakovių bendradarbiavimą, veiksmų koordinavimą ir susitarimus joms aktualių viešųjų pirkimų srityje (CPK 185 straipsnio 1 dalis), ir nesprendė dėl Konkurencijos įstatymo nuostatų pažeidimo, t. y. tai nebuvo šios bylos nagrinėjimo dalykas. Minėta, nurodyta atsakovių veikla buvo siekiama bendro tikslo – kad kuo ilgiau užsitęstų viešųjų pirkimų procesai ir nebūtų sudarytos pirkimų sutartys su centralizuotus pirkimus laimėjusiais tiekėjais. Šio tikslo atsakovės siekė inicijuotuose teisminiuose procesuose prašydamos taikyti laikinasias apsaugos priemones. Tai iš dalies patvirtina ir atsakovių veiksmų seka teisminiuose procesuose. Teisėjų kolegijos vertinimu, atsakovės byloje neįrodė, kad žala nėra padaryta bendrai (CPK 178 straipsnis).
107. Teisėjų kolegija iš dalies sutinka su atsakovės UAB „Sotėja“ teiginiu, kad byla nagrinėjė teismai neargumentavo, kodėl jie netaiko dalinės atsakovių atsakomybės, tačiau, teisėjų kolegijos vertinimu, nors teismai tiesiogiai ir nepasisakė šiuo klausimu, teismų procesiniuose sprendimuose nurodyti argumentai dėl nustatytos atsakovių solidariosios atsakomybės, t. y. teismų išvados dėl atsakovių susitarimo veikti bendrai ir kiekvienos iš jų padarytų veiksmų siekiant minėto bendro tikslo, šių veiksmų priežastinio ryšio su kilusia žala, iš esmės paneigia atsakovių dalinės atsakomybės taikymo galimybę. Ieškovės nuostolius lėmė atsakovių prašymu kitose civilinėse bylose taikytos laikinosios apsaugos priemonės, dėl kurių ieškovė negalėjo sudaryti sutarčių su viešųjų pirkimų laimėtojais. Teisėjų kolegija pažymi, kad konkrečiai šioje byloje įrodinėta žala ieškovei neatsirado po kiekvieno laikotarpio, kai buvo taikytos konkrečios laikinosios apsaugos priemonės atskirose civilinėse bylose, ji buvo padaryta bendru atsakovių susitarimu veikiant teisminiuose procesuose taip, kad kuo ilgiau nebūtų nustatyti viešųjų pirkimų laimėtojai ir nebūtų sudarytos pirkimo sutartys mažesnėmis kainomis, tuo tarpu atsakovėms vykdančioms atskiras sutartis didesnėmis kainomis.
108. Kasaciniuose skunduose atsakovė UAB „Sotėja“ nesutinka su teismų išvada, kad ieškovei gali būti priteistas žalos atlyginimas už ilgesnį laikotarpį, nei truko laikinosios apsaugos priemonės. Atsakovės teigimu, jos prašymu taikytos laikinosios apsaugos priemonės trukmė nėra priežastiniu ryšiu susijusi su ieškovės nuostolių kilimo trukme. Teisėjų kolegija laiko šiuos kasacinio skundo argumentus taip pat nepagrįstais.
109. Nagrinėjamoje byloje, minėta, žalą ieškove patyrė ne tik dėl kiekvienos iš atsakovių iniciatyva taikytų laikinųjų apsaugos priemonių, kas lemtų kiekvienos iš jų civilinę deliktinę atsakomybę pagal CPK 146 straipsnio 2 dalį, bet ir dėl jų bendrų suderintų kryptingų veiksmų, inicijuotose civilinėse bylose dėl viešųjų pirkimų teisėtumo pačiam tikslingai prašant taikyti laikinasias apsaugos priemones tam, kad būtų pasiektas minėtas bendras tikslas – kad kuo ilgiau užsitęstų viešųjų pirkimų procesai ir nebūtų sudarytos sutartys su centralizuotus pirkimus laimėjusiais tiekėjais, taip atsakovėms gaunant naudą joms vykdančioms maisto produktų tiekimą didesnėmis kainomis pagal atskiras sutartis. Tokį atsakovių tikslą iš esmės patvirtina ir Konkurencijos tarybos 2021 m. gruodžio 14 d. nutarimu nustatytos aplinkybės.
110. Dėl nurodytų priežasčių teisėjų kolegija konstatuoja, kad byla nagrinėjė teismai pagrįstai nustatė laikotarpį, kurio metu ieškovė dėl atsakovių veiksmų realiai patyrė nuostolius, griežtai nesiedami jo su konkrečių laikinųjų apsaugos priemonių galiojimu. Teismai pagrįstai nusprendė, kad ieškovės patirtų nuostolių laikotarpį apskaičiuotas nuo nustatyto momento, kada, netaikius laikinųjų apsaugos priemonių, ieškovė būtų užbaigusi centralizuotų pirkimų procedūras ir būtų buvusios sudarytos sutartys dėl maisto tiekimo mažesne kaina, iki momento, kada pasibaigė laikinųjų apsaugos priemonių galiojimas, atsižvelgiant į tai, kiek papildomai laiko ieškovei galėjo reikėti senosioms tiekimo sutartims nutraukti ir kiek – kitiems veiksmams, kurie būtini naujoms sutartims sudaryti, atlikti. Apeliacinės instancijos teismas civilinėje byloje Nr. 2 pagrįstai nurodė, kad atsakovių iniciatyva pritaikytų laikinųjų apsaugos priemonių pasekmės paaiškėjo tik panaikinus visas jų prašymų pagrindu taikytas laikinasias apsaugos priemones ir pabaigus centralizuotus pirkimus bei sudarius sutartis. Ieškovės nuostoliai apskaičiuoti atsižvelgiant į tai, kiek faktiškai kiekviena konkreči įstaiga turėjo įsigyti mėsos produktų brangiau, nei pirkimo procedūros būtų įvykusios netaikant laikinųjų apsaugos priemonių.
111. Atsakovė UAB „Sotėja“ kasaciniuose skunduose taip pat nurodo, kad ieškovė prašo byloje priteisti negautas pajamas ar turto sumažėjimą (negauta nauda), t. y. atlyginti netiesioginius nuostolius, o byloje nėra duomenų, kad ieškovė buvo iš anksto suplanavusi, jog jos išlaidos dėl laiku įvykusių pirkimų bus mažesnės. Taigi, teismai nenustatė reikalingų aplinkybių, galinčių turėti reikšmės nustatant negautos naudos faktą ir jų dydį (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2023 m. sausio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-68-378/2023, 48 punktas). Teisėjų kolegija nurodo, kad nagrinėjamoje byloje ieškovė prašė priteisti iš atsakovių atlyginti žalą, kuri, minėta, kilo, joms kitose civilinėse bylose inicijuojus laikinųjų apsaugos priemonių taikymą ieškovei pareikštiems reikalavimams užtikrinti, kas sutrukdė jai laiku užbaigti centralizuoto pirkimo procedūras ir pradėti pirkti maisto produktus už centralizuotuose pirkimuose iš tiekėjų gautus mažesnius įkainius. Bylą nagrinėjė teismai nustatė, kad jei nebūtų buvę atsakovių neteisėtų veiksmų, nustatytais laikotarpiais maisto produktai būtų buvę perkami už daug mažesnes kainas, tačiau buvo perkami maisto produktai už didesnius įkainius, šiuos taikant ieškove ir patyrė žalą. Dėl šios priežasties teismai pagrįstai konstatavo, kad ieškovės prašoma atlyginti žala nelaikytina negautomis pajamomis (negauta nauda), todėl kasaciniuose skunduose atsakovė nepagrįstai remiasi nurodytos kasacinio teismo nutarties išaiškinimais. Byloje nustatyta, kad centralizuoti pirkimai buvo organizuojami siekiant sumažinti darželių reikalingų maisto produktų įsigijimo kainą ir pradėjus maisto produktus pirkti centralizuotu būdu, darželius lankančių vaikų maitinimas atpigo. Teismai pagrįstai nustatė, kad ieškovės prašomas atlyginti nuostolius sudaro maisto produktų kainų skirtumas, t. y. ieškovės turėtos didesnės (papildomos) išlaidos (tiesioginiai nuostoliai), kurių ši nebūtų patyrusi, jeigu ne atsakovių neteisėti veiksmai.
112. Atsakovė UAB „Sotėja“ kasaciniais skundais nesutinka su teismų pripažintu tinkamu ieškovės nuostolių hipotetiniu apskaičiavimo metodu, grindžiamu teorine kaina, kuri būtų buvusi sumokėta už perkamus maisto produktus, jeigu ne laikinosios apsaugos priemonės. Bylą nagrinėjė teismai nustatė, kad ieškovės nuostoliams apskaičiuoti žuvies ir kiaušienos viešuosiuose pirkimuose buvo pasirinktas tiekėjų pasiūlytų kainų vidurkis, nes užbaigus centralizuotų pirkimų procedūras buvo sudarytos sutartys būtent su šiais tiekėjais, ir atsižvelgiant į tai, kad nebuvo įmanoma nuspėti, su kuriuo konkrečiai iš laimėjusių tiekėjų būtų buvusi sudaryta sutartis, jeigu nebūtų buvusios taikytos laikinosios apsaugos priemonės. Teisėjų kolegija sutinka su teismų išvada, kad toks apskaičiavimo metodas yra sąžiningas ir objektyvus, šiuo atveju nebuvo įmanoma išimtinai didžiausią ar mažiausią kainą pasiūliusio tiekėjo įkainiai, ieškovė motyvavo žalą apskaičiavimo metodu. Civilinėje byloje Nr. 2 teismai

konstatavo, kad toks nuostolių apskaičiavimo metodas yra net palankesnis atsakovėms, nes mažina nuostolių sumą. Civilinėje byloje Nr. 2 taip pat nustatyta, kad jautienos viešojo pirkimo atveju laikinųjų apsaugos priemonių galiojimo metu mokėta kaina buvo lyginama su vienos tiekėjos UAB „Officeday“, pasirašiusios preliminarą sutartį, pirkime pasiūlyta kaina, nes kitų dviejų tiekėjų pasiūlymai nebuvo pratęsti. Teismai nustatė, kad UAB „Officeday“ pasiūlymas kainos prasme buvo didžiausias tarp pasiūlytų kainų, tačiau tai iš esmės naudinga atsakovei, nes, lyginant su didesne pasiūlyta kaina, skirtumas, sudarantis nuostolių sumą, gaunamas mažesnis. Teisėjų kolegijos vertinimu, teismai laikėsi taisyklės, kad nustatant konkrečių nuostolių dydį atlyginamas skirtumas tarp turinės padėties, kurioje kreditorius (ieškovė) būtų buvęs, jei nebūtų buvę delikto, ir kurioje jis atsidūrė dėl pažeidimo. Nagrinėjamoje byloje ieškovė įrodė tiek apskritai žalos faktą, tiek ir jos dydį, o atsakovės jokio kito nuostolių apskaičiavimo metodo nepasiūlė (CPK 178 straipsnis).

113. Remdamasi nurodytais argumentais teisėjų kolegija konstatuoja, kad bylą nagrinėję teismai tinkamai taikė solidariąją civilinę deliktinę atsakomybę ir įrodinėjamą bei įrodymų vertinimą reglamentuojančias teisės normas, nuo kasacinio teismo formuojamos praktikos nenukrypo. Teisėjų kolegija pažymi, kad byloje nenustatyta esminių faktinių aplinkybių, kurios teiktų pagrindą daryti priešingą išvadą, ir nepasisako dėl kitų kasacinių skundų argumentų, kurie neturi reikšmės šios bylos galutiniam teisiniui rezultatui.

Dėl išlaidų advokato pagalbai atlyginimo viešojo administravimo subjektui

114. Nagrinėjamoje byloje ieškovės Kauno miesto savivaldybės administracijos interesams atstovavo advokatai, ieškovė prašė priteisti iš atsakovių išlaidų, patirtų šių advokatų pagalbai apmokėti, atlyginimą. Kasaciniais skundais atsakovė UAB „Sotėja“ nesutinka su apeliacinės instancijos teismo sprendimu priteisti iš jos ieškovei pirmosios instancijos teismuose patirtų išlaidų advokato pagalbai apmokėti atlyginimą.
115. Pasisakydamas dėl teisės į teisminę gynybą įgyvendinimo procesinių aspektų kasacinis teismas yra nurodęs, kad CPK 5 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas teisminės gynybos prieinamumo principas tiesiogiai susijęs su CPK 13 straipsnyje įtvirtintu dispozityvumo principu, kuris reiškia, kad asmuo, manantis, jog jo teisės pažeistos, tik pats sprendžia, ar ginti pažeistą teisę ir kokią pažeistų teisių gynimo būdą pasirinkti (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2023 m. liepos 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-211-701/2023, 60 punktas ir jame nurodyta kasacinio teismo praktika).
116. Europos Žmogaus Teisių Teismo (toliau – ir EŽTT) jurisprudencijoje, aiškinant Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – Konvencija) 6 straipsnio 1 dalį, taip pat nurodyta, kad vienas iš teisės į teisingą bylos nagrinėjimą aspektų – kiekvieno asmens galimybė kreiptis į teismą dėl civilinio pobūdžio teisių ir pareigų klausimo išnagrinėjimo (pvz., EŽTT 2000 m. birželio 29 d. sprendimas byloje *Garca Manibardo prieš Ispaniją*, par. 36, 39; 2001 m. liepos 31 d. sprendimas byloje *Mortier prieš Prancūziją*, par. 33). Teismo praktikoje pabrėžiama, kad Konvencijos 6 straipsnio 1 dalyje garantuojama teisė į teisingą bylos nagrinėjimą turi būti aiškinama teisės viršenybės, kurios vienas pagrindinių aspektų yra teisinio apibrėžtumo principas, reikalaujantis, kad bylos šalys turėtų veiksmingą teisminės gynybos priemonę, suteikiančią galimybę išspręsti jų civilinių teisių klausimą, kontekste (EŽTT 2001 m. sausio 23 d. sprendimas byloje *Brumarescu prieš Rumuniją*, peticijos Nr. 28342/95, 61 punktas).
117. Kasacinis teismas yra nurodęs, kad teisė kreiptis į teismą yra neatsiejama, tiesiogiai susijusi su proceso šalių galimybe susigrąžinti patirtas pagristas bylinėjimosi išlaidas. Šiuo tikslu CPK yra nustatytas bylinėjimosi išlaidų atlyginimo institutas. Iš esmės tokios pozicijos yra laikomasi ir EŽTT praktikoje (žr. EŽTT 2020 m. vasario 18 d. sprendimo byloje *Cerniūs ir Rinkevičius prieš Lietuvą* peticijos Nr. 73579/17 ir 14620/18, 65 punktą) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2023 m. sausio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-6-611/2023, 22 punktas). Galimybės prisiteisti turėtų išlaidų už advokato ar advokato padėjėjo pagalbą atlyginimą nebuvimas laikytinas teisę į atstovavimą ribojančia priemone (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gruodžio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-443-969/2017, 22 punktas).
118. Pagal CPK 93 straipsnio 1 dalį, šaliai, kurios naudai priimtas sprendimas, jos turėtas bylinėjimosi išlaidas teismas priteisia iš antrosios šalies, nors ši ir būtų atleista nuo bylinėjimosi išlaidų mokėjimo į valstybės biudžetą. Teismas gali nukrypti nuo šio straipsnio 1, 2 ir 3 dalyse nustatytų bylinėjimosi išlaidų paskirstymo taisyklių, atsižvelgdamas į tai, ar šalių procesinis elgesys buvo tinkamas, ir įvertindamas priežastis, dėl kurių susidarė bylinėjimosi išlaidos. Šalies procesinis elgesys laikomas tinkamu, jeigu ji sąžiningai naudojosi procesinėmis teisėmis ir sąžiningai atliko procesines pareigas (CPK 93 straipsnio 4 dalis).
119. Lietuvos Respublikos advokatūros įstatymo 4 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad kiekvienas asmuo įstatymų nustatyta tvarka turi teisę pasirinkti advokatą, kuris patartų, jam atstovautų ar gintų jo interesus. CPK 98 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad šaliai, kurios naudai priimtas sprendimas, teismas priteisia iš antrosios šalies išlaidas už advokato ar advokato padėjėjo, dalyvavusį nagrinėjant bylą, pagalbą, taip pat už pagalbą rengiant procesinius dokumentus ir teikiant konsultacijas; dėl šių išlaidų priteisimo šalis teismui raštu pateikia prašymą su išlaidų apskaičiavimu ir pagrindimu; šios išlaidos negali būti priteisiamos, jeigu prašymas dėl jų priteisimo ir išlaidų dydį patvirtinantys įrodymai nepateikti iki bylos išnagrinėjimo iš esmės pabaigos. Šalies išlaidos, susijusios su advokato ar advokato padėjėjo pagalba, atsižvelgiant į konkrečios bylos sudėtingumą ir advokato ar advokato padėjėjo darbo ir laiko sąnaudas, yra priteisiamos ne didesnės, kaip yra nustatyta teisingumo ministro kartu su Lietuvos advokatų tarybos pirmininku patvirtintose rekomendacijose dėl užmokesčio dydžio (CPK 98 straipsnio 2 dalis). Šio straipsnio nuostatos taikomos priteisiant išlaidas už advokato ar advokato padėjėjo pagalbą pirmosios, apeliacinės instancijos ir kasacinio teismo (CPK 98 straipsnio 3 dalis).
120. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2004 m. balandžio 2 d. įsakymu Nr. 1R-85 ir Lietuvos advokatų tarybos 2004 m. kovo 26 d. nutarimu patvirtintų Rekomendacijų dėl civilinėse bylose priteistino užmokesčio už advokato ar advokato padėjėjo teikiamą pagalbą maksimalaus dydžio 2 punkte reglamentuojama, kad teismas, nustatydamas priteistino užmokesčio už teikiamas teises paslaugas dydį, atsižvelgia į šiuos kriterijus: bylos sudėtingumą; teisiųjų paslaugų kompleksiškumą, specialių žinių reikalingumą; ankstesnį (pakartotinį) dalyvavimą toje byloje; būtinybę išvykti į kitą vietovę, negu registruota advokato darbo vieta; ginčo sumos dydį; teisiųjų paslaugų teikimo pastovumą ir pobūdį; sprendžiamų teisiųjų klausimų naujumą; šalių elgesį proceso metu; advokato darbo laiko sąnaudas; kitas svarbias aplinkybes.
121. Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad CPK 98 straipsnio 1 dalyje nustatytas teisinis reguliavimas negali būti aiškinamas ir taikomas taip, kad būtų paneigta asmens, kurio naudai priimtas sprendimas, teisė gauti jo patirtų bylinėjimosi išlaidų, be kita ko, išlaidų advokato pagalbai, atlyginimą. Priešingu atveju būtų pažeisti bendrieji teisingumo ir protingumo principai bei CPK 2 straipsnyje įtvirtintas civilinio proceso tikslas ginti asmenų, kurių materialinės subjektinės teisės ar saugoni interesai pažeisti ar ginčijami, interesus (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. balandžio 15 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-207-313/2015 ir joje nurodytą Lietuvos Aukščiausiojo Teismo bei Europos Žmogaus Teisių Teismo praktiką; 2016 m. vasario 3 d. nutarties civilinėje byloje Nr. 3K-3-35-248/2016 20 punktą; 2017 m. gruodžio 12 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-443-969/2017 19 punktą).
122. Kasacinis teismas taip pat yra nurodęs, kad išlaidos, susijusios su bylos nagrinėjimu, gali būti pripažintos teismo išlaidomis, jeigu jos yra realios, būtinos ir pagrįstos (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. sausio 23 d. nutarties civilinėje byloje Nr. 3K-3-7-687/2017 10 punktą; ir kt.). Dėl išlaidų advokato ar advokato padėjėjo pagalbai apmokėti būtinumo Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra pasisakęs bylose dėl atstovavimo išlaidų atlyginimo priteisimo viešojo administravimo subjekto naudai, taip pat bylose dėl atstovavimo išlaidų antstolio naudai. Kasacinis teismas pažymėjo, kad sprendžiamas atstovavimo išlaidų atlyginimo priteisimo viešojo administravimo subjekto naudai klausimą teismas turi kompleksškai įvertinti, ar, atsižvelgiant į atitinkamo viešojo administravimo subjekto vidinius administravimo pajėgumus ir bylos pobūdį, buvo būtina pasitelkti advokatą. Nustatant bylos pobūdį, turi būti atsižvelgiama, be kita ko, į byloje keliamo teisinio klausimo

naujumą, į bylos apimtį ir sudėtingumą, į tai, ar bylos baigtis gali turėti platesnį poveikį ne tik byloje susiklosčiusiems, bet ir susijusiems teisiniams santykiams, taip pat ir viešajam interesui bei kt. Nė vienas iš šių kriterijų neturi lemiamos reikšmės sprendžiant atstovavimo išlaidų viešojo administravimo subjektui atlyginimo priteisimo klausimą, teismas turi įvertinti šių kriterijų visumą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. spalio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-401-916/2016, 45 punktas; 2023 m. rugsėjo 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-235-611/2023, 55 punktas).

123. Civilinėje byloje Nr. 1 pirmosios instancijos teismas atmetė ieškovės prašymą priteisti 15 289,08 Eur išlaidų advokato pagalbai apmokėti atlyginimą, nurodė, kad ieškovė pati galėjo apibendrinti į bylą pateiktus duomenis, nes turėjo tam reikiamą kompetenciją. Teismas įvertino, kad jau yra išnagrinėta civilinė byla, kurioje ieškinių pagrindas tapatus, o dalykas panašus, ir konstatavo, kad ieškovė šioje byloje nepagrįstai naudojo advokatų paslaugomis, taip didindama bylinėjimosi išlaidas, nes turi reikiamą kompetenciją ir žinias turinčius Teisės ir konsultavimo skyriaus teisininkus, kurie galėjo tinkamai jai atstovauti. Apeliacinės instancijos teismas, įvertinęs ieškovės tenkintų reikalavimų apimtį (93 proc.), ginčo sudėtingumą ir (ne)naujumą, šalių argumentus bei eilesi procese, taip pat bylos apimtį, kitas pirmosios instancijos teismo nustatytas aplinkybes dėl ieškovės galimybės ginti savo teises pasitelkiant savo specialistus, taip pat Rekomendacijose nustatytus maksimalius dydžius, nusprendė, kad ieškovei iš atsakovių priteistina 5000 Eur bylinėjimosi išlaidų atlyginimas, t. y. lygiomis dalimis po 2500 Eur.
124. Civilinėje byloje Nr. 2 pirmosios instancijos teismas nustatė, kad ieškovė patyrė 18 254,44 Eur išlaidų advokatų teisei pagalbai apmokėti, nurodė, kad didžiąją dalį bylos medžiagos sudaro pačių darželių pateikti duomenys, kuriuos reikėjo apibendrinti, suskaičiuoti išleistas sumas, tai ieškovė galėjo atlikti savo pajėgomis. Ieškinių konstrukcija aiški, jau yra išnagrinėta keletas bylų, kuriose ieškinių pagrindas tapatus, o dalykas panašus. Teismas konstatavo, kad situacija, kai ieškovė visuose centralizuotuose pirkinuose skirtingose bylose (su tapačiu ieškinių pagrindu) naudojasi advokatų paslaugomis, yra ydinga. Apeliacinės instancijos teismas nurodė, jog pirmosios instancijos teismo argumentai nėra pakankami, kad paneigtų ieškovės, nors ir turinčios reikiamą kompetenciją ir Teisės ir konsultavimo skyriaus teisininkus, teisę naudotis advokatų paslaugomis ir prašyti priteisti tokių išlaidų atlyginimą. Teismas, įvertinęs ieškovės prašomų priteisti bylinėjimosi išlaidų pagrįstumą, atsižvelgdamas į tai, kad ieškovės ieškinyje patenkintas 99,52 proc., konstatavo, kad ieškovei priteistinas 4612,24 Eur bylinėjimosi išlaidų atlyginimas proporcingai patenkintų ieškinių reikalavimų daliai, t. y. po 2306,12 Eur iš kiekvienos atsakovės.
125. Kasaciniuose skunduose atsakovė UAB „Šotėja“ nurodo, kad apeliacinės instancijos teismui civilinėse bylose Nr. 1 ir Nr. 2 sutapatino asmens teisę į teisminę gynybą, teisę turėti advokatą ir teisę gauti bylinėjimosi išlaidų atlyginimą, nors šios teisės CPK yra atribotos. Teismui neįvertino, kodėl ieškovė negalėjo išvesti bylinėjimosi išlaidų, pasitelkdama skyriaus darbuotoją (-ų) teisinę pagalbą. Teisėjų kolegija laiko šiuos kasacinio skundo argumentus nepagrįstais.
126. Savivaldybės administracija, kaip ir bet kuris kitas juridinis asmuo, atsižvelgdamas į savo vykdomą veiklą ir jos specifiką, turi savo valdymo ir darbo organizavimo struktūrą, darbuotojų pareigybės, reikiamą savo veiklai atlikti darbuotojų skaičių. Savivaldybės administracija turi teisinį išsilavinimą turinčių darbuotojų, kurie teisme atstovauja pagal pavedimą juridiniam asmeniui (CPK 56 straipsnio 2 dalies 2 punktas), taip pat atlieka kitus vidinius poreikius atitinkančius darbus. Tačiau juridinis asmuo dėl darbo organizavimo situacijos gali neturėti pakankamai reikiamos kvalifikacijos darbuotojų (nagrinėjant bylas, susijusias su viešųjų pirkinų teisiniais santykiais), kurie atstovautų jam teisme, todėl juridiniam asmeniui teisme gali atstovauti ir advokatas ar jo padėjėjas (CPK 56 straipsnio 2 dalies 1 punktas). Vien tai, kad juridinis asmuo turi teisinį išsilavinimą turinčių asmenų ar net visą jų skyrių, savaime nelemia jo pareigos naudotis tik šiais vidiniais profesiniais pajėgumais. Kita vertus, atkreiptinas dėmesys, kad, vadovaujantis Vietos savivaldos įstatymo 2 straipsnio 7 dalimi, 33 straipsnio 1 dalimi, savivaldybės administracija yra biudžetinė įstaiga, vykdanči viešojo administravimo funkcijas, taigi, viešojo administravimo subjektas. Minėta, kad teismas, sprendžiamas, ar priteisti atstovavimo išlaidų atlyginimą viešojo administravimo subjekto naudai ir kokio dydžio jį priteisti, turi kompleksiskai įvertinti, ar, atsižvelgiant į atitinkamo viešojo administravimo subjekto vidinius administravimo pajėgumus ir bylos pobūdį, buvo būtina pasitelkti advokatą.
127. Nagrinėjamoje byloje savivaldybės administracija apeliaciniais skundais ginčijo pirmosios instancijos teismo sprendimų dalis, kuriomis buvo atmesti jos prašymai priteisti iš atsakovių išlaidų advokato pagalbai apmokėti atlyginimą, nurodė duomenis apie 2021 m. turėtų bylų skaičių, savivaldybės administracijos Teisės ir konsultavimo skyriaus darbuotojų užimtumą nurodytose bylose, taip pat vykdančią administravimo funkcijas, tai nurodyta ir ieškovės atsiliepimuose į kasacinius skundus. Teisėjų kolegijos vertinimu, bylos pobūdis (dėl žalos, patirtos viešųjų pirkinų bylose taikant laikinas apsaugos priemones, atlyginimo), apimtis, byloje keliamų teisės klausimų pobūdis ir gausa, turint mintyje savivaldybės administracijos, kaip viešojo administravimo subjekto, vykdomų viešojo administravimo funkcijų apimtį, sprendžiamas problemos, kam atitinkamai yra reikalingos ir turinčių darbuotojų teisinės žinios ir paslaugos, nagrinėjamoje byloje teikia pagrindo konstatuoti, kad ieškovė turėjo realų poreikį pasitelkti advokatą savo interesams ginti ir atitinkamai jos atstovavimo išlaidų atlyginimo priteisimo iš ginčą pralaimėjusios šalies klausimas turėjo būti ir pagrįstai apeliacinės instancijos teismų buvo sprendžiamas.
128. Apeliacinės instancijos teismai, tenkindami ieškovės apeliacinių skundų dalis, nusprendė priteisti jai iš atsakovių tik dalį patirtų išlaidų advokatų teisei pagalbai apmokėti atlyginimo. Kasaciniuose skunduose nurodoma, kad teismas neįvertino išlaidų pagal Rekomendacijas. Teisėjų kolegija ir šiuos kasacinių skundų argumentus laiko nepagrįstais, nurodo, kad šie klausimai apeliacinės instancijos teismų sprendimuose buvo analizuojami ir sprendžiami. Minėta, kad ieškovė nagrinėjamoje byloje pateikė duomenis apie patirtas išlaidas advokato pagalbai apmokėti, būtent civilinėje byloje Nr. 1 – 15 289,08 Eur, o civilinėje byloje Nr. 2 – 18 254,44 Eur. Apeliacinės instancijos teismai, įvertinę pirmosios instancijos teisme ieškovės patirtas bylinėjimosi išlaidas pagal Rekomendacijų nuostatas, priteisė ieškovei iš atsakovių šias nuostatas atitinkančių bylinėjimosi išlaidų atlyginimus (neatsižvelgdami į pasitelktų advokatų skaičių), to iš esmės neginčija ir atsakovė UAB „Šotėja“ kasaciniais skundais. Teisėjų kolegija konstatuoja, kad tokie apeliacinės instancijos teismų sprendimai atitinka CPK 98 straipsnio 2 dalies reikalavimus ir kasacinio teismo formuojamą praktiką, pagal kurią Rekomendacijų nuostatos neribojama šalių teisė susitarti dėl advokato atlyginimo, bet šalys visada turi atsižvelgti į įstatymo nuostata, jog teismas negalės bylą laimėjusiai šaliai priteisti daugiau, negu įtvirtinta nurodytose rekomendacijose, išskyrus išimtiniais atvejais, kai, atsižvelgiant į konkrečias bylos aplinkybes ir vadovaujantis teisingumo, protingumo ir sąžiningumo kriterijais, teisinė pagalba teikiama itin sudėtingoje byloje arba byla nagrinėjama ne vienerius metus, ar kitais panašiais atvejais (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. lapkričio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-272-378/2020 198 punktą). Apeliacinės instancijos teismai pagrindo nukrypti nuo Rekomendacijų nenustatė, toks teismų sprendimas ieškovės kasacine tvarka nėra skundžiamas.
129. Teisėjų kolegija, remdamasi išdėstytais argumentais, konstatuoja, kad apeliacinės instancijos teismai, priteisdami nagrinėjamoje byloje savivaldybės administracijai bylinėjimosi išlaidų atlyginimus, proceso teisės normų nepažeidė ir nenukrypo nuo kasacinio teismo formuojamos praktikos.
130. Teisėjų kolegija, remdamasi išdėstytais argumentais, konstatuoja, kad pagrindo pakeisti ar panaikinti nagrinėjamoje byloje priimtas apeliacinės instancijos teismų nutartis nenustatyta (CPK 346 straipsnis, 359 straipsnio 1 dalies 1 punktas, 3 dalis).

Dėl bylinėjimosi išlaidų

131. Prašymus priteisti bylinėjimosi išlaidų atlyginimą kasaciniam teismui pateikė kasacinius skundus pateikusi atsakovė UAB „Šotėja“, pareiškimus dėl prisidėjimo prie kasacinių skundų pateikusi atsakovė UAB „Maistulis“ ir ieškovė, teikdama atsiliepimus į kasacinius skundus. Kadangi atsakovės UAB „Šotėja“ kasaciniai skundai netenkinami, tai atsakovių bylinėjimosi išlaidos, patirtos kasaciniame teisme, neatlygintinos (CPK 93 straipsnio 1 dalis, 98 straipsnio 1 dalis). Ieškovė prašo priteisti iš atsakovės UAB „Šotėja“ 6662,30 Eur išlaidų advokato pagalbai surašant atsiliepimus į atsakovės kasacinius skundus atlyginimą, pateikė šias išlaidas patvirtinančius dokumentus. Šių

bylinėjimosi išlaidų dydis neviršija Rekomendacijų nustatyto maksimalaus dydžio (7, 8.14 punktai). Teisėjų kolegija, atsižvelgdama į šios nutarties 127 punkte nurodytus argumentus, taikytinus ir bylos procesui kasaciniame teisme, nusprendžia, kad ieškovei priteistinas prašomas bylinėjimosi išlaidų atlyginimas iš atsakovės UAB „Sotėja“ (CPK 98 straipsnis).

132. Išlaidų, susijusių su procesinių dokumentų įteikimu, kasaciniame teisme nepatirta.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 1 punktu, 362 straipsnio 1 dalimi,

nutaria:

Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijų 2023 m. kovo 2 d. nutartį ir 2023 m. balandžio 13 d. nutartį palikti nepakeistas.

Priteisti ieškovei Kauno miesto savivaldybės administracijai (j. a. k. 188764867) iš atsakovės uždarnosios akcinės bendrovės „Sotėja“ (j. a. k. 302536843) 6662,30 Eur (šešis tūkstančius šešis šimtus šešiasdešimt du Eur 30 ct) bylinėjimosi išlaidų kasaciniame teisme atlyginimo.

Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai

Virgilijus Grabinskas

Sigita Rudėnaitė

Dalia Vasarienė